

Informe sobre el desenvolupament humà 2006

Més enllà de l'escassetat:

El poder, la pobresa i la crisi mundial de l'aigua

Títol original

Human Development Report 2006

Copyright © 2006

Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament

1 UN Plaza, Nova York, Nova York, 10017, EUA

Títol català

Informe sobre el desenvolupament humà 2006

editat per

- Angle Editorial

Muntaner, 200, àtic 8a, 08036 Barcelona

- ANUE (Associació per a les Nacions Unides) Catalunya

Fontanella, 14, 08010 Barcelona

- Càtedra UNESCO de Sostenibilitat de la UPC

Universitat Politècnica de Catalunya, Colom, 1, 08222 Terrassa

- Creu Roja a Catalunya

Av. Vallvidrera, 73, 08017 Barcelona

- Unescocat - Centre UNESCO de Catalunya

Mallorca, 285, 08037 Barcelona

Edició realitzada amb la col·laboració de la Generalitat de Catalunya (Departament de Relacions Institucionals i Participació), la Direcció de Serveis de Relacions Internacionals de la Diputació de Barcelona, l'Obra Social Caixa Sabadell, la Fundació «Sa Nostra» i l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament.

Disseny de la coberta i maquetació: Grundy & Northedge Information Designers, Londres

Mapes i gràfics: Philippe Rekacewicz, Narestø, Noruega

Editors: Bruce Ross-Larson, Meta de Coquereumont i Christopher Trott

Traducció de Marc Alba, Carme Geronès, Maria Lucchetti i Maria Josep Parés

Revisió lingüística d'Agnès Paltor

Equip per a la preparació de l'Informe sobre el desenvolupament humà 2006

Director i editor en cap

Kevin Watkin

Recerca, redacció i estadística

Liliana Carvajal, Daniel Coppard,
Ricardo Fuentes, Arunabha Ghosh,
Chiara Giamberardini, Claes Johansson
(cap d'estadística interí), Papa Seck,
Cecilia Ugaz (assesora en cap en polítiques)
i Shahin Yaqub.

Assessor estadístic: Tom Griffin

*Gestió de producció i coordinació de la
traducció:* Carlotta Aiello and
Marta Jaksona

Editors: Bruce Ross-Larson, Meta de
Coquereaumont and Christopher Trott

Disseny de la coberta i maquetació: Peter
Grundy and Tilly Northedge

Mapes i gràfics: Philippe Rekacewicz

L'Oficina de l'Informe sobre el Desenvolupament Humà (OIDH)

L'*Informe sobre el desenvolupament humà* és el producte d'un esforç col·lectiu. Els membres de la Unitat Nacional de l'Informe sobre el Desenvolupament Humà (UNIDH) aporten comentaris detallats i consells durant tot el procés de recerca. També posen en contacte l'Informe amb una xarxa mundial d'informes sobre el desenvolupament humà als països en via de desenvolupament. L'equip de la UINDH, encapçalat per Sarah Burd-Sharps (directora adjunta), està constituït per Amie Gaye, Sharmila Kurukulasuriya, Hanna Schmitt i Timothy Scott. L'equip administratiu de l'OIDH, del qual són membres Oscar Bernal, Mamaye Gebretsadik, Melissa Hernandez, Fe Juarez i Mary Ann Mwangi, s'encarrega de les tasques administratives. Les operacions pressupostàries són gestionades per Sarantuya Mend. El programa d'extensió i comunicacions de l'OIDH està gestionat per Marisol Sanjines.

Presentació

El desenvolupament humà es basa sobretot en el fet que les persones puguin portar una vida que apreciïn i es puguin realitzar com a éssers humans. El marc normatiu per al desenvolupament humà es reflecteix avui dia en l'àmplia concepció exposada en els objectius de desenvolupament del mil·lenni, el conjunt d'objectius temporals acordats internacionalment per reduir la pobresa extrema, ampliar la igualtat entre els homes i les dones i promoure les oportunitats per a la salut i l'educació. El progrés cap a aquests objectius aporta una referència per valorar la determinació de la comunitat internacional per traduir els compromisos en accions. És més, és una condició per fomentar una prosperitat compartida i una seguretat col·lectiva en un món nostre cada cop més interdependent.

L'Informe sobre el desenvolupament humà d'aquest any analitza una qüestió que té una gran influència sobre el potencial humà i el progrés cap als objectius de desenvolupament del mil·lenni. Al llarg de la història, el progrés humà ha depès de l'accés a l'aigua neta i de la capacitat de les societats per aprofitar el potencial de l'aigua com a recurs productiu. L'aigua per a la vida en la família i l'aigua per viure per mitjà de la producció són dos dels fonaments del desenvolupament humà. Amb tot, per a una gran part de la humanitat, aquests fonaments són inexistents.

La paraula *crisi* de vegades s'utilitza massa quan es parla de desenvolupament. Però quan es tracta de l'aigua, cada cop es reconeix més que el món afronta una crisi que, si no s'hi posa remei, farà descarrilar el progrés cap als objectius de desenvolupament del mil·lenni i frenarà el desenvolupament humà. Per a alguns, la crisi mundial de l'aigua consisteix en escassetats absolutes del subministrament físic. Aquest informe no accepta aquesta visió i afirma, per contra, que els orígens de la crisi de l'aigua es poden atribuir a la pobresa, la desigualtat i les relacions de poder desiguals, com també a les polítiques deficientes de gestió de l'aigua que agreugen l'escassetat.

L'accés a l'aigua per a la vida és una necessitat humana bàsica i un dret humà fonamental. Però en un món cada cop més pròsper, es nega el dret

a l'aigua neta a més de mil milions de persones i 2.600 milions de persones no tenen accés a un sanejament adequat. Aquestes xifres cridaneres només reflecteixen una dimensió del problema. Cada any moren 1,8 milions d'infants com a conseqüència de la diarrea i altres malalties causades per l'aigua en mal estat i un sanejament deficient. A principis del segle XXI, l'aigua és la segona causa de defuncions infantils al món. Cada dia milions de dones i noies joves van a buscar aigua per a les seves famílies, un ritual que reforça les desigualtats de gènere en l'ocupació i l'educació. Mentrestant, la mala salut relacionada amb els dèficits d'aigua i sanejament afecta la productivitat i el creixement econòmic, reforça les profundes desigualtats que caracteritzen els models actuals de globalització i atrapa les famílies vulnerables en cicles de pobresa.

Com demostra aquest informe, els orígens del problema varien d'un país a l'altre, però hi ha aspectes comuns. En primer lloc, pocs països tracten l'aigua i el sanejament com una prioritat política, com es pot deduir de les minses partides pressupostàries que s'hi dediquen. En segon lloc, una part de la població més pobra del món està pagant alguns dels preus més alts per l'aigua, fet que reflecteix la cobertura limitada de les empreses de servei públic als barris marginals i els assentaments no formals on viu la població pobra. En tercer lloc,

la comunitat internacional no ha donat prioritat a l'aigua i el sanejament en les associacions per al desenvolupament que s'han creat al voltant dels objectius de desenvolupament del mil·lenni. Sota tots i cadascun d'aquests problemes s'amaga el fet que la població que més pateix la crisi de l'aigua i el sanejament –la població pobra, en general, i les dones pobres, en particular– sovint no té veu política per fer valer els seus drets a l'aigua.

Aquestes i altres qüestions són analitzades detingudament en l'*Informe*. Les problemàtiques que exposa l'*Informe* són enormes, però els autors no empenyen a la desesperança. Com indiquen les dades, aquesta és una batalla que es pot guanyar. Molts països han fet avenços extraordinaris a l'hora de proporcionar aigua neta i sanejament. Arreu del món en via de desenvolupament la població que viu en barris marginals i a pobles del camp prediquen amb l'exemple: generen recursos i fan gala d'energia i innovació a l'hora de tractar els seus problemes. A principis del segle XXI, disposem dels recursos econòmics, la tecnologia i la capacitat per fer que la crisi de l'aigua i el sanejament sigui història, de la mateixa manera que van fer els països rics d'avui ara fa un segle. El que ha mancat ha estat una campanya concertada per ampliar l'accés a l'aigua i el sanejament a tothom per mitjà de plans nacionals ben concebuts i finançats, avalats per un pla d'acció mundial per impulsar la voluntat política i generar recursos.

L'aigua per viure planteja una sèrie de problemàtiques diferents. Al món no se li està acabant l'aigua, però milions dels seus habitants més vulnerables viuen en zones que estan sotmeses a un estrès hídric cada cop més gran. Uns 1.400 milions de persones viuen en conques fluvials en què el consum d'aigua supera les taxes de recàrrega. Els símptomes de sobreutilització són clars i preocupants: els rius s'estan assecant, els nivells freàtics estan caient i els ecosistemes basats en l'aigua s'estan deteriorant ràpidament. Parlant clar, al món se li està esgotant un dels recursos naturals més preuats i està acumulant un deute ecològic insostenible que heretaran les generacions futures.

També cal fer molt més davant les amenaces contra el desenvolupament que planteja el canvi climàtic. Com insisteix l'*Informe*, aquesta no és pas una amenaça futura. L'escalfament global ja s'està produint, i podria fer recular els avenços en matèria de desenvolupament humà aconseguits

al llarg de generacions a molts països. La reducció dels subministraments d'aigua a zones que ja pateixen un estrès hídric crònic, els models climàtics més extrems i la fusió de les glaceres formen part de la problemàtica que s'acosta. L'acció multilateral per mitigar el canvi climàtic a partir de la reducció de les emissions de carboni és un pilar de la resposta de la política pública per fer front a aquesta problemàtica. L'altre és donar molt més suport a les estratègies d'adaptació.

Ja queda clar que la competència per l'aigua s'intensificarà en les pròximes dècades. El creixement demogràfic, la urbanització, el desenvolupament industrial i les necessitats de l'agricultura estan fent pujar la demanda d'un recurs finit. Paral·lelament, cada cop està més admès que les necessitats del medi ambient també s'han d'incloure en l'equació dels futurs models de consum d'aigua. En aquest sentit apareixen dos perills evidents. En primer lloc, a mesura que s'intensifiqui la competència nacional per l'aigua, la població amb els drets més febles –com ara els petits agricultors i les dones– veuran com els seus drets a l'aigua són erosionats per grups més poderosos. En segon lloc, l'aigua és un recurs fugaç, ja que travessa fronteres per rius, llacs i aqüífers, un fet que assenyalava la possibilitat de tensions transfrontereres a les regions amb estrès hídric. Ambdós perills es poden tractar i evitar per mitjà de polítiques públiques i la cooperació internacional, però els senyals d'alerta són clarament visibles en tots dos fronts.

Aquest informe, fruit de la recerca i l'anàlisi d'experts internacionals i de personal de tot el sistema de l'ONU, està pensat per estimular el debat i el diàleg sobre un conjunt de qüestions que tindran profundes repercussions sobre el progrés cap als objectius de desenvolupament del mil·lenni i el desenvolupament humà.

Kemal Derviş
Administrador
Programa de les Nacions Unides
per al Desenvolupament

Les anàlisis i les recomanacions normatives d'aquest informe no reflecteixen necessàriament les idees del Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament, el Consell Executiu o dels seus estats membres. L'*Informe* és una publicació independent encarregada pel PNUD. És el fruit de la tasca coordinada d'un equip d'eminentes especialistes i assessors i de l'equip de l'*Informe sobre el desenvolupament humà*. Kevin Watkins, director de l'Oficina de l'Informe sobre el Desenvolupament Humà, ha dirigit aquesta tasca.

Agraïments

La preparació d'aquest informe no hagués estat possible sense la generosa col·laboració de molts individus i organitzacions. Els autors volen expressar la seva sincera gratitud a Amartya Sen, el treball del qual ha donat forma a l'evolució de l'*Informe sobre el desenvolupament humà* al llarg dels anys. Kemal Derviş, l'administrador del Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD), no ha deixat en cap moment de donar el seu suport i el seu ànim. El seu compromís personal es té en gran estima. Els errors i les omissions són responsabilitat exclusiva dels autors.

Col·laboradors

S'han preparat estudis, documents i notes de treball sobre tota una sèrie de temes relacionats amb l'informe. Hi han col·laborat: Martin Adams, José Albiac, Rajindra Ariyabandu, Karen Bakker, Bernard Barraqué, James Bartram, Jeremy Berkoff, Anders Berntell, Helen Bryer, Stephanie Buechler, Ximing Cai, Belinda Calaguas, Lorenzo Cotula, Elizabeth Daley, Andre DeGeorges, Malin Falkenmark, Matthew Gandy, Leonardo Gasparini, Toni German, Micheal Grimm, Alejandro Guevara-Sanginés, Laurence Haller, Ken Harttgen, Léo Heller, Juan Emilio Hernández Mazariegos, Caroline Hunt, Guy Hutton, Anders Jägerskog, Marion W. Jenkins, Stephan Klasen, Michelle Kooy, Jakub Landovsky, Jan Lundqvist, Boris Marañón, Richard R. Marcus, Ernst-Jan Martijn, Gordon McGranahan, Lyla Mehta, Ruth Meinzen-Dick, Mark Misselhorn, Erik Mostert, Synne Movik, Sobona Mtisi, Arnold Michael Muller, Sunita Narain, Alan Nicol, Tobias Pfütze, David Phillips, Brian Kevin Reilly, Claudia Ringler, Vicente Sánchez Munguía, Juan J. Sánchez-Meza, David Satterthwaite, Christopher Scott, Dajun Shen, Nur Endah Shofiani, Steven Sugden, Erik Swyngedouw, Oumar Sylla, Sahnaz Tigrek, Leopoldo Tornarolli, Cecilia Tortajada, Håkan Tropp, Erika Weinthal, Dale Whittington i Aaron T. Wolf.

Diverses organitzacions han prestat generosament les seves dades i altres materials de recerca: l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als

Refugiats, el Banc Mundial, el Centre d'Anàlisi de la Informació del Diòxid de Carboni, el Centre de Comparacions Internacionals de la Universitat de Pennsilvània, el Centre d'Observació dels Desplaçaments Interns, la Comissió Econòmica i Social per a l'Àsia i el Pacífic, la Comissió Econòmica i Social per a l'Amèrica Llatina i el Carib, la Comissió Europea, la Conferència de les Nacions Unides sobre Comerç i Desenvolupament, el Departament d'Afers Econòmics i Socials de les Nacions Unides, la Divisió d'Estadística i la Divisió de Població de les Nacions Unides, l'Enquesta sobre Renda de Luxemburg, el Fons de Desenvolupament de les Nacions Unides per a les Dones, el Fons Internacional de les Nacions Unides per a l'Ajuda Urgent als Infants, el Fons Monetari Internacional, Iniciatives de Desenvolupament, l'Institut d'Estadística de l'Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura, l'Institut d'Estudis del Desenvolupament, l'Institut Internacional d'Estudis Estratègics, l'Institut Internacional de Recerca sobre Polítiques Alimentàries, l'Institut Internacional d'Estocolm de Recerca per a la Pau, l'Institut Internacional d'Estocolm de l'Aigua, l'Institut Internacional per al Medi Ambient i el Desenvolupament, l'Oficina d'Afers Legals de les Nacions Unides, l'Oficina de les Nacions Unides sobre Drogues i Crim, l'Organització Internacional del Treball, l'Organització Internacional per a la Migració, l'Organització Mundial de la Propietat Intel·lectual, l'Organització Mundial de la Salut, l'Organització per a l'Alimentació i l'Agrí-

cultura, l'Organització Mundial del Comerç, l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic, la Practical Action Consulting, el Programa de les Nacions Unides per a la Sida, la Secretaria de la Comunitat del Carib, la Unió Internacional de Telecomunicacions, la Unió Interparlamentària i Water-Aid.

Comissions d'assessors

L'informe ha tret un gran profit de l'assessorament i l'orientació intel·lectuals proporcionats per una comissió assessora externa d'experts. Aquesta comissió estava integrada per Karen Assaf, Michel Camdessus, Margaret Catley-Carlson, Leonid Dmitriev, David Grey, Wang Hao, Sylvy Jaglin, Sir Richard Jolly, Inge Kaul, Roberto Lenton, Bindeshwar Pathak, Gérard Payen, Riccardo Petrella, Claudia W. Sadoff, Miguel Solanes, Olinda Sousa, Sandra Suarez Perez, Anna Kajumulo Tibaijuka, Klaus Toepfer, SAR el Príncep Guillem Alexandre dels Països Baixos, Ngairé Woods i Gordon Young. La comissió assessora sobre estadística ha fet aportacions inestimables. Aquesta comissió estava integrada per Carla Abou-Zahr, Tony Atkinson, Hubert Escaith, Haishan Fu, Gareth Jones, Ian D. Macredie, Anna N. Majelantle, John Male-Mukasa, Marion McEwin, Saeed Ordoubadi, Francesca Perucci, Tim Smeeding, Eric Swanson, Pervez Tahir i Michael Ward. L'equip està molt agraït a Karen Frenken, Angela Me i David Pearce, els revisors estadístics que han analitzat les dades de l'informe i han aportat el seu coneixement estadístic.

Consultes

Moltes persones consultades durant la preparació de l'informe han aportat valuosos consells, informació i materials. L'equip de l'informe agraeix la col·laboració de Nigel Adderley, Wondu Alemayehu, Serge Allegrezza, Juan Carlos Alurralde, Paul Appasamy, Glauco Arbix, Togzhan Assan, Kaisha Atakhanova, Dan Banik, Michelle Barron, Aparna Basnyat, Ivar A. Baste, Charles Batchelor, Sylvia Beales, Rosangela Berman Bieler, Åsa Blomström, Rutgerd Boelens, Anne Bousquet, Benedito Braga, Marcia M. Brewster, Tony Burton, Eva Busza, Fernando Calderon, Ken Caplan, Markela Castro, Tarek Abou Chabake, Lekha Chakraborty, Mary Chamie, Jacques Charmes, Declan Conway, Esteve Corbera, Priti Darooka, Raj Kumar Daw, Partha Deb, Manuel Dengo, Catalina Devandas Aguilar, Philip Dobie, Moez Doraid, Kassym Duskeyev, Arne Eide, Melissa Eisdell, Pauline Eizema,

Elin Enge, Janique Etienne, Merle Douglas Faminow, Jean-Marc Faurès, Kimberly Fisher, Richard Franceys, Sakiko Fukuda-Parr, Ludmila Funso, Oscar Garcia, Maria Genina, Uladzimir Gerus, Peter Ghys, Donna L. Goodman, Maurizio Guadagni, Irene Guimarães Altafin, HRH Crown Prince Haakon, Brian Hammond, Bente Herstad, Hans Olav Ibrekk, Artemy Izmestiev, Kareen Jabre, S. Janakarajan, David Jones, Hazel Jones, Andrei Jouravlev, Tim Kasten, Ashfaq Khalfan, Nariman Kipshakbayev, Aloysius Kiribaki, Karoly Kovacs, Radhika Lal, Jean Langers, Christopher Langton, Bruce Lankford, James Lenahan, Michael Lipton, Edilberto Loaiza, Mitchell Loeb, Jan Lundqvist, Nora Lustig, Rolf Luyendijk, Maureen Lynch, Howard Mann, Sebastien Martin, Wariara Mbugua, Charlotte McClain-Nhlapo, Patrick McCully, Angela Me, David Molden, Daniel Mont, Federico Montero, Trevor Mulaudzi, Carlos Muñoz, Teresa Munzi, Naison Mutizwa-Mangiza, Ngila Mwase, Rohini Nayyar, Gunhild Oerstavik, Siddiq Osmani, P. Sainath, Richard Palmer-Jones, Eric Patrick, David Pearce, Chris Perry, Henrik Pilgaard, Will Prince, Shammy Puri, Eva Quintana Mourelle, Xavi Ramos, Kalyan Ray, Chris Reij, Nils Rosemann, Shea Rutstein, Steven Sabey, Bharati Sadasivam, Zhanara Sagimbaeva, Julio Sanjines, Lisa Schipper, Janet Seeley, Sharda Sekaran, Yuriko Shoji, Yuriy Shokamanov, Vladimir Smakhtin, David Smith, Petter Stålenheim, Ashok Subramanian, Morten Svelle, Michel Thieren, Håkan Tropp, Tuong To Phuc, Vanessa Tobin, Kerry Turner, Sriti Vadera, Imraan Valodia, Henk van Norden, Veronique Verdeil, Saïd Ould A. Voffal, Charles Vorosmarty, Bill Walker, Tessa Wardlaw, Dominic Waughray, Siemon Wezeman, Peter Whalley, Howard White, Florian Wieneke, Lars Wirkus, Albert M. Wright, Nancy Yanez Fuenzalida, Bulat Yessekin, Elizabeth aniewski i Windy Zhang.

Lectors del PNUD

El Grup de Lectors, constituït pels col·legues del PNUD, ha proporcionat comentaris, suggeriments i aportacions molt útils durant la redacció de l'informe. L'equip de l'informe vol expressar el seu especial agraïment a Nada Al-Nashif, Amat Al Aleem Ali Alsoswa, Johan Arvling, Walid Badawi, Michel Balima, Mohamed Bayoumi, Robert G. Bernardo, Razina Bilgrami, Aeneas C. Chuma, Niamh Collier-Smith, Pedro Conceição, Philip Dobie, Jafet Enriquez, Sergio Feld, Emilie Filmer-Wilson, Bjoern Foerde, Edith Gassana, Prema Gera, Tegegnetwork Gettu, Rebeca

Grynspan, Tim Hannan, Joakim Harlin, Gilbert Fossoun Hounbo, Andrew Hudson, Ragnhild Imerslund, Abdoulie Janneh, Bruce Jenks, Gordon Eric Johnson, Nanak Kakwani, Douglas Keh, Rima Khalaf Hunaidi, Olav Kjørven, Elie Kodsí, Oksana Leshchenko, Carlos Linares, Metsi Makhetha, Lamin Manneh, Elena Martínez, Pratibha Mehta, Kalman Mizsei, Cielo Morales, David Morrison, Abdoulaye Ndiaye, Shoji Nishimoto, Joseph Opio-Odongo, William Orme, Hafiz Pasha, Stefano Pettinato, Gonzalo Pizarro, Martín Santiago, Susanne Schmidt, Guido Schmidt-Traub, Salil Shetty, Moustapha Soumare, Juerg Staudenmann, Mounir Tabet, Sarah Timpon i Louisa Vinton.

Edició, producció i traducció

L'informe s'ha beneficiat molt de l'assessorament i les aportacions de l'equip editorial de Communications Development Incorporated. Bruce Ross-Larson ha proporcionat assessorament sobre l'estructura i la presentació de l'argument. L'edició tècnica i de producció ha anat a càrrec de Meta de Coquereaumont, Elizabeth Collins i Christopher Trott. Communications Development Incorporated també s'ha encarregat de la maquetació i la correcció de proves. L'Informe (inclosa la coberta) ha estat dissenyat per Grundy & Northedge Information Designers. Els mapes i les gràfiques per a l'Informe han estat dissenyats

per Philippe Rekacewicz, amb l'ajuda de Laura Margueritte.

La producció, traducció, distribució i promoció de l'informe s'ha beneficiat de l'ajuda i el suport de l'Oficina de Comunicació del PNUD: Niamh Collier-Smith, Maureen Lynch, David Morrison i Bill Orme. Les traduccions han estat revisades per Yu Gao, Cecile Molinier, Vladimir Scherbov, Rosine Sori Coulibaly, Mounir Tabet i Oscar Yujnovsky.

Susana Franco (que ha gestionat el projecte sobre els indicadors de gènere) i Jonathan Morse han fet valuoses aportacions a l'equip estadístic. L'Informe també s'ha beneficiat del treball dedicat del personal en pràctiques: Paola Adiazola, Carolina Aragon, Nurit Bodemann-Ostow, Torsten Henricson-Bell, Roshni Menon, Sarai Numez Ceron, Agueda Perez i Min Zhang.

Gloria Wightman i Juan Arbelaez, de l'Oficina de Serveis de Projectes de l'ONU, van proporcionar serveis fonamentals de gestió i suport administratiu.

Kevin Watkins
Director

Informe sobre el desenvolupament humà 2006

Índex

Presentació	v
Agraïments	vii

Perspectiva general **Més enllà de l'escassetat: el poder, la pobresa i la crisi mundial de l'aigua** **1**

Capítol 1 **Posar fi a la crisi de l'aigua i el sanejament** **25**

Les conclusions que es poden treure del passat	28
Com va desvincular la inseguretat hídrica el creixement econòmic del desenvolupament humà	28
La desconnexió entre l'aigua i el sanejament i l'endarreriment del progrés	31
La crisi mundial actual de l'aigua i el sanejament	31
Món ric, món pobre	31
La riquesa hi té a veure...	35
... i el sanejament queda enrere de l'aigua	36
Les dades no reflecteixen la magnitud del dèficit	36
Els costos de la crisi per al desenvolupament humà	41
L'empitjorament de la pobresa de renda; l'efecte riquesa de la crisi	41
El retard en les millores de la mortalitat postinfantil; el vincle mortal del naixement	42
Els desavantatges del cicle de vida	45
L'augment dels costos sanitaris més generals	45
El perjudici sobre l'educació de les noies	47
L'agreuament de la pobresa de temps i la desigualtat de gènere	47
El perjudici per a la dignitat humana	48
La crisi afecta més els pobres, i amb diferència	48
Els pobres representen la major part del dèficit	48
Els pobres paguen més, i més del que es poden permetre	51
Els objectius de desenvolupament del mil·lenni i més enllà: tornar al bon camí	55
Un informe sobre el progrés assolit en la fita de l'objectiu de desenvolupament del mil·lenni	55
Què ens estalviem si s'assoleix la fita de l'objectiu de desenvolupament del mil·lenni	58
Fer del progrés una realitat	59
Reconèixer el dret humà a l'aigua i el sanejament	60
La preparació de sòlides estratègies nacionals	60
Augmentar l'ajuda internacional per a l'aigua i el sanejament	66
Crear una associació mundial: l'argument a favor d'un pla d'acció internacional per a l'aigua i el sanejament	70

Capítol 2 **Aigua per al consum humà** **75**

Per què els pobres paguen més i obtenen menys aigua	80
Aigua «millorada» i «no millorada», una frontera il·lusòria entre l'aigua neta i l'aigua bruta	80
L'obtenció d'aigua de múltiples fonts	82
L'escala de preus als barris marginals de les ciutats	83

La importància de les tarifes	84
Els pobres rurals, els últims de la cua	86
La gestió de la xarxa per millorar-ne el funcionament i l'equitat	88
Els proveïdors públics, la clau del subministrament i el finançament	89
Proveïdors privats, més que concessions	91
Les polítiques aplicades per aconseguir resultats	96
El finançament públic i l'accés dels pobres urbans	97
La regulació és essencial	100
Arribar als pobres	102
Suport internacional per al finançament local	105

Capítol 3 L'enorme dèficit del sanejament 109

Els 2.600 milions de persones que viuen sense sanejament	112
Qui es troba a quin esglaó en l'escala del sanejament?	113
El cercle aigua-sanejament-beneficis per a la higiene	115
Per què el sanejament està tan endarrerit en comparació amb l'aigua?	118
La barrera de la política nacional	118
La barrera de la conducta	119
La barrera de la percepció	119
La barrera de la pobresa	119
La barrera del gènere	120
La barrera del subministrament	120
Posar a l'abast el sanejament per a tothom	120
L'acció de base és important	121
El lideratge governamental és vital	122
El problema del finançament	127
El desenvolupament de mercats receptius	127
El camí que hi ha per endavant	128

Capítol 4 Escassetat d'aigua, risc i vulnerabilitat 131

El replantejament de l'escassetat en un món que pateix estrès hídric	134
Cal entendre l'escassetat	134
Quan se superen els límits del consum sostenible: problemes, estratègies i respostes	138
L'augment del proveïment: opcions i limitacions	148
La regulació de la demanda en un bé escàs	152
Encarem el risc, la vulnerabilitat i la incertesa	155
La funció bàsica de les infraestructures	155
L'escalfament del planeta: una urgència previsible	159
El camí que hi ha per endavant	169

Capítol 5 La competència per a l'aigua en l'agricultura 171

Aigua i desenvolupament humà: relacions amb els mitjans de vida	174
L'agricultura sota pressió: els escenaris emergents	175
Objectes inamovibles i forces irresistibles	177
Competència, drets i la lluita per l'aigua	178
Els límits als mercats privats de l'aigua	179
L'agenda de drets sobre l'aigua: oblidant l'equitat i l'atribució	181
Drets consuetudinaris i drets formals: evidència des de l'Àfrica subsahariana	183

Els drets sobre l'aigua determinen les atribucions	186
Millor governança en els sistemes de regadiu	187
Reduir el risc de pobresa	188
Finançament amb equitat	189
L'atribució de poders: la baga perduda	192
Major productivitat de l'aigua per als més pobres	195
La recollida d'aigua i el microregadiu	195
Solucions de baixa tecnologia amb alts rendiments per al desenvolupament humà	197
El camí que hi ha per endavant	199

Capítol 6 Gestionar les aigües transfrontereres **201**

La interdependència hidrològica	204
Compartir l'aigua del món	205
Seguint el riu	206
Els costos de la no-cooperació	209
Transmetent les tensions riu avall	209
Llacs que es redueixen, rius que s'assequen	211
Arguments per a la cooperació	215
Les regles del joc	215
Al riu i més enllà del riu	218
L'estat de la cooperació	220
La cooperació a les conques dels rius per al desenvolupament humà	223
La cooperació en l'àmbit de la conca	224
Estructures institucionals dèbils per a la gestió de l'aigua	226
Crear les condicions necessàries per a la cooperació	228

Notes **233**

Nota bibliogràfica **236**

Bibliografia **238**

Requadres

Vuit raons perquè el món actui en matèria d'aigua i sanejament: els vincles amb els objectius de desenvolupament del mil·lenni	21
1.1 Un gran salt endavant: de la reforma de l'aigua a la reforma del sanejament a la Gran Bretanya del segle XIX	29
1.2 Trencar els vincles entre raça, malaltia i desigualtat a les ciutats dels EUA	32
1.3 Els «vàters voladors» de Kibera: el greu abandonament de la cobertura de l'aigua i el sanejament a les zones pobres de Nairobi	38
1.4 El desequilibri entre l'aigua i el sanejament a les Filipines	40
1.5 Els costos sanitaris del dèficit de l'aigua i el sanejament	46
1.6 Sud-àfrica, el respecte del dret a l'aigua	64
2.1 El pes de la història: moltes xarxes no estaven pensades per arribar als pobres	86
2.2 Aigua, gènere i pobresa de temps	87
2.3 Serveis públics que funcionen: el departament de l'aigua i el sanejament de Porto Alegre	90
2.4 Què va anar malament amb les concessions? Tres fracassos, tres conclusions	93
2.5 Els preus de l'aigua que afavoreixen els pobres a la Costa d'Ivori	94
2.6 Les subvencions del consum d'aigua a Xile, més eficiència i equitat	98
2.7 Les canonades d'impulsió arriben als pobres, però sovint a un preu massa alt	100
2.8 Els butlletins de qualificació del ciutadà: fer-se sentir per canviar les coses	101

2.9	El subministrament rural d'aigua a Ghana, un mètode participatiu que funciona	103
2.10	Uganda: «Alguns per a tots, no tots per a alguns»	104
2.11	L'apoderament de la població rural al Marroc: la demanda local porta a l'augment de la cobertura	105
3.1	Discapacitat i sanejament	114
3.2	Els infants com a agents del canvi	116
3.3	L'acció de base – el Projecte d'Orangi	121
3.4	La campanya de Bangla Desh per al sanejament total	123
3.5	Sulabh – el sanejament a l'abast dels pobres a l'Índia	124
3.6	Lesotho: avenços en el sanejament rural	125
3.7	L'enfocament dels condominis per als sistemes de clavegueram a Brasília: política i tecnologia	126
4.1	La Xina: la gestió de la crisi hídrica en una economia amb un alt índex de creixement	142
4.2	El lemen sota tensió	144
4.3	Subvencions a l'extracció d'aigua subterrània a Mèxic	146
4.4	El valor real dels ecosistemes basats en l'aigua	147
4.5	L'augment del proveïment mitjançant la reducció de la contaminació: mercats i tecnologia	148
4.6	La dessalinització i els seus límits	150
4.7	Gestió integrada dels recursos hídrics	154
4.8	Sequeres, inundacions i inseguretat hídrica a Kenya	157
4.9	La fosa de les reserves d'aigua: la reducció de glaceres canvia els cursos dels rius	166
5.1	Xile, mercat sobre l'aigua i reforma en una economia amb un elevat creixement	179
5.2	El comerç d'aigua a l'oest dels Estats Units	180
5.3	Drets sobre l'aigua i redistribució a Sud-àfrica	182
5.4	Drets sobre l'aigua superposats i intercanvi desigual a les Filipines	183
5.5	Teixits contra grangers a l'oest de Java	184
5.6	Dret consuetudinari i desigualtat al Senegal	185
5.7	Vencedors i vençuts de la reforma de les polítiques sobre l'aigua al riu Pangani a Tanzània	187
5.8	La gestió dels regadius i de l'aigua a l'Àsia central	190
5.9	La devolució de la governança de l'aigua a Andhra Pradesh	193
6.1	Més enllà del riu: els costos de la no-cooperació a l'Àsia central	214
6.2	Els drets sobre l'aigua als territoris palestins ocupats	216
6.3	L'experiència europea en la gestió de conques fluvials: els rius Rin i Danubi	219
6.4	La cooperació a les conques dels rius pot tenir moltes formes	225
6.5	Àfrica del Sud: integració regional a través de la cooperació sobre els rius internacionals	227
6.6	Fons Mundial per al Medi Ambient: construint coneixement, capacitat i institucions	229

Taules

1.1	La fita de l'objectiu de desenvolupament del mil·lenni: resultats del passat i fites futures per a l'aigua i el sanejament	56
2.1	Cebu (Filipines): models de consum d'aigua entre les famílies que no estan connectades a la xarxa principal de l'aigua	81
2.2	Proveïdors d'aigua independents: interlocutors importants, però cars, a les ciutats llatinoamericanes	84
2.3	La participació privada en les xarxes de l'aigua adopta moltes formes...	91
4.1	Consum d'aigua previst i desviacions cap a sectors no agrícoles per regió, 2000 i 2050	139
4.2	Llindars i fites de l'escalfament global	160
5.1	Preus de l'aigua i valor de la producció d'una sèrie de programes de regadiu a l'Àsia	191
6.1	Les conques internacionals uneixen molts països	206
6.2	Trenta-nou països reben la major part de la seva aigua de fora de les seves fronteres	210

6.3	Els països extrauen aigua més ràpid que la taxa de recàrrega	210
6.4	Beneficis potencials a la subconca del Kagera	226

Figures

1.1	Una reducció lenta: el dèficit mundial d'aigua i sanejament	33
1.2	Móns apart: el desequilibri mundial de l'aigua	34
1.3	Molts països afronten una llarga pujada fins a la cobertura universal	36
1.4	Rendes i resultats en aigua i sanejament: la riquesa i els resultats sovint divergeixen	37
1.5	Diarrea: la segona causa de mort dels infants	43
1.6	L'aigua neta i els vàters retallen les defuncions d'infants	43
1.7	L'aigua neta redueix el risc de diarrea...	44
1.8	... i l'accés al sanejament també	44
1.9	La població pobre representa la major part del dèficit d'aigua i sanejament	48
1.10	La divisió de l'aigua	49
1.11	La gran divisió del sanejament	50
1.12	La població pobre presenta una cobertura de sanejament inferior al Brasil	50
1.13	La pobresa paga un preu: l'aigua s'endú una gran part de la despesa familiar del 20% més pobre	51
1.14	Els costos de viure allà on no arriba l'empresa de servei	52
1.15	Preus de l'aigua: els pobres paguen més, els rics paguen menys	53
1.16	La divisió de l'aigua dins dels països: Kenya, Tanzània i Uganda	53
1.17	La divisió entre el camp i la ciutat: les disparitats en l'accés al sanejament continuen sent grans	54
1.18	Alguns grups ètnics tenen molt menys accés a l'aigua	54
1.19	Divisió regional: al Perú, la cobertura inferior a les províncies més pobres té un preu en vides	55
1.20	Algunes regions no estan en camí d'assolir la fita de l'objectiu de desenvolupament del mil·lenni de l'aigua i el sanejament	57
1.21	La cobertura de l'aigua està empitjorant amb la ràpida urbanització d'alguns països	58
1.22	Aigua: un ordre de prioritat baix en molts pressupostos	62
1.23	La inversió pública en aigua i sanejament és insuficient per complir la fita de l'objectiu de desenvolupament del mil·lenni a molts països	67
1.24	Els donants varien molt pel que fa al compromís, i el finançament és imprevisible	68
1.25	Alguns donants donen més prioritat a l'aigua i el sanejament que altres	69
2.1	La majoria de famílies de Jakarta obtenen l'aigua de múltiples fonts	81
2.2	Les empreses públiques de servei ofereixen l'aigua més barata	83
2.3	Els preus de l'aigua de les empreses de servei solen pujar amb el volum	85
2.4	On van a parar les subvencions de l'aigua?	99
2.5	Les tarifes bàsiques funcionen si les taxes de connexió són altes	100
3.1	Pujar en l'escala del sanejament té repercussions econòmiques i sanitàries	113
3.2	Els beneficis del sanejament depenen de la família i l'actuació comunitària	115
3.3	Al Vietnam, els pobres queden molt més enrere	119
3.4	Diferències de riquesa en el sanejament a Cambodja	120
3.5	Creixement favorable als pobres en l'accés al sanejament a Colòmbia i el Marroc	124
4.1	Baixa la disponibilitat de l'aigua	136
4.2	Es preveu que l'estrès hídric guanyi intensitat a diverses regions	136
4.3	L'estrès hídric mundial s'intensifica	137
4.4	El nostre món, més ric, més assedegat	137
4.5	Com utilitza el món l'aigua	138
4.6	L'agricultura continua sent l'usuari més gran d'aigua	138

4.7	La variabilitat de renda arrossegada la variabilitat de la precipitació a Etiòpia	156
4.8	Grans desigualtats en la capacitat de mitigar el risc	158
4.9	El nostre món s'escalfarà molt més el pròxim segle	160
4.10	L'escalfament del nostre món: l'estabilització requerirà dràstiques retallades de les emissions	161
4.11	Es redueixen els fluxos d'ajuda a l'agricultura	169
5.1	L'accés a l'aigua de regadiu pot reduir la pobresa i la vulnerabilitat	175
5.2	L'Àfrica subsahariana presenta la ràtio més petita d'agricultura de regadiu per agricultura de secà	177
5.3	L'Àsia representa més de la meitat de la superfície mundial de regadiu	177
5.4	El regadiu està relacionat amb una pobresa més baixa a molts països en via de desenvolupament	188
5.5	La productivitat agrícola i la igualtat sovint estan molt relacionades	189
5.6	Els primers, guanyen, els últims, perden en quantitat...	189
5.7	... i la pobresa és més alta entre els agricultors dels trams finals	189
5.8	Minva la captació d'aigua a l'Índia	196
6.1	El conflicte per l'aigua es basa en volums, la cooperació pot ser molt més àmplia	221
6.2	Més enllà de la quantitat: els acords sobre l'aigua engloben molts àmbits	222

Mapes

4.1	El consum excessiu d'aigua perjudica el medi ambient a moltes de les grans conques	140
4.2	El canvi climàtic provocarà un descens de l'escolament d'aigua a moltes regions	162
4.3	El canvi climàtic amenaça de reduir la productivitat de cereals a bona part de l'Àfrica subsahariana	164
4.4	El canvi climàtic deixarà l'Índia amb menys dies plujosos	167
6.1	Les conques de rius i llacs de l'Àfrica creuen moltes fronteres	207
6.2	El Mekong uneix mitjans de vida més enllà de les fronteres	208
6.3	El llac Txad desapareix	211
6.4	La reducció del mar d'Aral: els costos ambientals del cotó	213

Col·laboracions especials

	Concentració del finançament al començament del període d'inversió per complir l'objectiu de desenvolupament del mil·lenni de l'aigua i el sanejament, <i>Gordon Brown i Ngozi Okonjo-Iweala</i>	72
	L'accés a l'aigua segura és una necessitat humana fonamental i un dret humà bàsic, <i>Kofi A. Annan</i>	78
	L'aigua neta, accessible i assequible és un dret humà i un fonament per al desenvolupament econòmic i social, <i>Luiz Inácio Lula da Silva</i>	79
	L'aigua i el sanejament: un repte terrible però que podem superar, <i>Jimmy Carter</i>	117

Indicadors del desenvolupament humà

L'estat del desenvolupament humà	263
Guia del lector i notes a les taules	274
Seguiment del desenvolupament humà: ampliar les opcions de les persones...	
1 Índex de desenvolupament humà	283

1a	Indicadors bàsics d'altres països membres de l'ONU	287
2	Tendències de l'índex de desenvolupament humà	288
3	Pobresa humana i de renda: països en via de desenvolupament	292
4	Pobresa humana i de renda: països de l'OCDE, l'Europa central i de l'Est i la CEI	295
... per dur una vida llarga i sana ...		
5	Tendències demogràfiques	297
6	Compromís amb la salut: recursos, accés i serveis	301
7	Aigua, sanejament i estat nutritiu	305
8	Desigualtats en salut materna i infantil	309
9	Principals crisis i riscos mundials en matèria sanitària	311
10	Supervivència: progrés i revessos	315
... per adquirir coneixement ...		
11	Compromís amb l'educació: despesa pública	319
12	Alfabetització i matriculació	323
13	Tecnologia: difusió i creació	327
... per tenir accés als recursos necessaris per a un nivell de vida decent ...		
14	Resultats econòmics	331
15	Desigualtat en la renda o la despesa	335
16	L'estructura del comerç	339
17	Responsabilitats dels països rics: ajuda	343
18	Fluxos d'ajuda, capital privat i deute	344
19	Prioritats en la despesa pública	348
20	Atur als països de l'OCDE	352
... tot preservant-lo per a les generacions futures ...		
21	Energia i medi ambient	353
... garantint la seguretat personal ...		
22	Refugiats i armaments	357
23	Víctimes de la delinqüència	361
... i aconseguint la igualtat per a totes les dones i els homes		
24	Índex de desenvolupament de gènere	363
25	Mesura d'apoderament de gènere	367
26	Desigualtat de gènere en l'educació	371
27	Desigualtat de gènere en l'activitat econòmica	375
28	Gènere, càrrega laboral i distribució del temps	379
29	Participació política de les dones	380
Instruments dels drets humans i laborals		
30	Situació dels principals instruments internacionals dels drets humans	384
31	Situació de les convencions dels drets laborals fonamentals	388
Nota tècnica 1		393
Nota tècnica 2		400
Nota tècnica 3		402
Definicions de termes estadístics		404
Referències estadístiques		411
Classificació dels països		413
Índex dels indicadors		417
Índex per als indicadors dels objectius de desenvolupament del mil·lenni		421

Perspectiva general

Més enllà de l'escassetat

El poder, la pobresa i la crisi mundial de l'aigua

L'aigua d'aquest estany no és bona. L'agafem perquè no tenim alternativa. Tots els animals en beuen i tot el poble també. Per culpa de l'aigua també agafem malalties.

Zenebech Jemel, Chobare Meno, Etiòpia

És clar que m'agradaria anar a l'escola. Vull aprendre a llegir i a escriure... però no puc. Haig d'anar a buscar aigua per ajudar la meva mare.

Yeni Bazan, 10 anys, El Alto, Bolívia

Aquí les condicions són terribles. Hi ha porqueria per tot arreu que contamina l'aigua. La majoria fa servir cubells i bosses de plàstic per fer les seves necessitats. Els nostres fills pateixen diarrea i altres malalties perquè tot està brutíssim.

Mary Akinyi, Kibera, Nairobi, Kenya

[Les fàbriques] fan servir molta aigua i nosaltres gairebé ni en tenim per a les nostres necessitats bàsiques, menys encara per regar els camps.

Gopal Gujur, agricultor, Rajasthan, Índia

La crisi mundial de l'aigua confina grans segments de la humanitat a viure en la pobresa, la vulnerabilitat i la inseguretat

Quatre veus de quatre països unides per un sol tema: la manca d'accés a l'aigua. Aquesta privació es pot mesurar amb dades estadístiques, però rere les xifres s'amaguen els rostres humans de milions de persones que no tenen cap oportunitat de realitzar-se. L'aigua, matèria de vida i dret humà fonamental, és un dels eixos de la crisi diària que afronten cada dia milions de les persones més vulnerables del món, una crisi que amenaça la vida i destrueix la manera de viure de la població a una escala devastadora.

A diferència de les guerres i els desastres naturals, la crisi mundial de l'aigua no arriba als titulars dels diaris i tampoc desencadena una acció internacional concertada. Com la fam, la manca d'accés a l'aigua és una crisi silenciosa que pateixen els pobres i que tolera la població amb els recursos, la tecnologia i el poder polític que calen per posar-hi fi. Però aquesta és una crisi que frena el progrés humà i que confina grans

segments de la humanitat a viure en la pobresa, la vulnerabilitat i la inseguretat. Aquesta crisi s'enduu més vides per les malalties que provoca que cap altra guerra. També reforça unes desigualtats obscenes pel que fa a les possibilitats de vida que divideixen els països rics i els pobres en un món cada cop més pròsper i interrelacionat i que divideix la població dins dels països per raó de la riquesa, el gènere i altres marcadors de desavantatges.

Superar la crisi de l'aigua i el sanejament és un dels grans reptes del desenvolupament humà de principi del segle XXI. Si s'aconsegueix superar aquest repte a partir d'una resposta nacional i internacional concertada, això servirà per progressar en matèria de salut pública, educació i reducció de la pobresa i serà una font de dinamisme econòmic. A més, es donaria un impuls decisiu als objectius de desenvolupament del mil·lenni, les fites adoptades pels governs com a part d'una

L'escassetat de la crisi mundial de l'aigua s'origina en el poder, la pobresa i la desigualtat, no pas en la disponibilitat física

associació global per a la reducció de la pobresa. Seguir fent les coses com fins ara equival a tolerar un nivell de patiment evitable i una pèrdua de potencial humà, una alternativa que tots els governs han de considerar èticament indefensable i econòmicament ruïnosa.

Aigua per a la vida, aigua per viure

«Per l'aigua», diu l'Alcorà, «donem vida a totes les coses». Aquesta senzilla ensenyança reflecteix una saviesa profunda. Les persones necessiten l'aigua tant com necessiten l'oxigen: sense aigua, la vida no existiria. Però l'aigua també dona vida en un sentit molt més ampli. Les persones necessiten aigua neta i sanejament per estar sanes i mantenir la seva dignitat. Però a part de la família, l'aigua també manté els sistemes ecològics i és un recurs per als sistemes de producció que mantenen els mitjans de vida.

Al final, el desenvolupament humà gira al voltant de la realització personal. Gira al voltant d'allò que les persones poden fer i poden ser –les seves capacitats– i de la llibertat que tenen per prendre decisions en la seva vida. L'aigua arriba a tots els aspectes del desenvolupament humà. Quan les persones a casa no tenen accés a l'aigua neta o quan no tenen accés a l'aigua com a recurs productiu, les seves opcions i llibertats es veuen limitades per la mala salut, la pobresa i la vulnerabilitat. L'aigua dona vida a totes les coses, també al desenvolupament humà i la llibertat de les persones.

En l'*Informe sobre el desenvolupament humà* d'aquest any analitzem dos temes característics de la crisi mundial de l'aigua. El primer, que analitzem en els capítols 1-3, és l'aigua per a la vida. Proporcionar aigua neta, eliminar les aigües residuals i oferir sanejament són tres dels fonaments més bàsics per al progrés humà. Analitzem els costos que comporta no tenir en compte aquests fonaments i exposem algunes de les estratègies necessàries per poder arribar a l'accés universal a l'aigua i el sanejament. El segon tema, l'aigua per viure, és el tema dels capítols 4-6. En aquests capítols ens centrem en l'aigua com a recurs productiu compartit dins dels països i entre els països, i posem de manifest els reptes colossals que avui afronten molts governs per gestionar l'aigua d'una manera equitativa i eficient.

Alguns analistes atribueixen el problema mundial de l'aigua a un problema d'escassetat. L'espirit de Thomas Malthus, que al segle XIX va desconcertar els líders polítics en preveure un futur amb pocs aliments, cada cop envaeix més

els debats internacionals sobre l'aigua. Amb el creixement demogràfic i l'augment de les demandes d'aigua arreu del món, segueix l'argument, el futur apunta a una «aritmètica tètrica» de l'escassetat. Nosaltres rebutgem aquest punt de partida. La disponibilitat d'aigua és una preocupació per a alguns països, però l'escassetat d'aquesta crisi mundial de l'aigua s'origina en el poder, la pobresa i la desigualtat, no pas en la disponibilitat física.

Tot això es veu clarament en l'àmbit de l'aigua per a la vida. Avui dia, uns 1.100 milions de persones dels països en via de desenvolupament presenten un accés a l'aigua insuficient, i 2.600 milions no disposen d'un sanejament bàsic. Aquests dèficits dobles estan arrelats en les institucions i les opcions polítiques, no pas en la disponibilitat de l'aigua. Les necessitats d'aigua de les famílies representen una part minúscula del consum d'aigua, en general menys del 5%, però hi ha una gran desigualtat en l'accés a l'aigua neta i al sanejament dins de l'àmbit domèstic. A les zones de renda alta de les ciutats d'Àsia, l'Àfrica subsahariana i l'Amèrica Llatina, la població gaudeix d'accés a diversos centenars de litres d'aigua al dia, que les empreses de servei fan arribar fins a casa seva a preus baixos. Mentrestant, els residents dels barris marginals i les famílies pobres de les zones rurals dels mateixos països tenen accés a una quantitat molt inferior als 20 litres d'aigua al dia per persona necessaris per cobrir les necessitats humanes més bàsiques. Les dones i les noies joves han d'arrossegar un desavantatge doble, ja que són les que han de sacrificar el seu temps i la seva educació per anar a buscar aigua.

Això també val en gran part per a l'aigua per viure. Arreu del món l'agricultura i la indústria s'estan adaptant a restriccions hidrològiques cada cop més rigoroses. Però tot i que l'escassetat és un problema general, no tothom el pateix. A les zones de l'Índia amb estrès hídric, les bombes d'irrigació extreuen aigua dels aqüífers les 24 hores del dia per als agricultors rics, mentre que els petits propietaris veïns depenen dels capricis de la pluja. En un sentit més general, la causa subjacent de l'escassetat en la gran majoria dels casos és institucional i política, no pas una mancança de subministraments. A molts països, l'escassetat és el resultat de polítiques públiques que han fomentat un consum excessiu d'aigua a través de les subvencions i l'establiment de preus molt baixos.

Hi ha aigua de sobres al món per a les tasques domèstiques, per a l'agricultura i per a la indústria.

tria. El problema és que algunes persones –sobretot els pobres– estan sistemàticament excloses de l'accés per la seva pobresa, pels seus drets legals limitats o per les polítiques públiques que limiten l'accés a les infraestructures que proporcionen aigua per a la vida i per viure. En poques paraules, l'escassetat és un producte dels processos polítics i les institucions que desfavoreixen els pobres. Quan es tracta de l'aigua neta, el model de molts països és que els pobres obtenen menys, paguen més i són els més afectats pels costos que l'escassetat comporta per al desenvolupament humà.

La seguretat humana, la ciutadania i la justícia social

Tot just fa una dècada, el *Human Development Report 1994* va introduir la idea de la seguretat humana dins del debat més general sobre desenvolupament. L'objectiu era superar les percepcions restringides de la seguretat nacional, definida en termes d'amenaques militars i la protecció dels objectius estratègics de la política exterior per arribar a una concepció de la seguretat arrelada en la vida de les persones.

La seguretat hídrica és una part integral d'aquesta concepció més àmplia de la seguretat humana. En termes generals, la seguretat hídrica consisteix a garantir que tothom tingui un accés fiable a una quantitat suficient d'aigua segura a un preu assequible per portar una vida sana, digna i productiva, mantenint alhora els sistemes ecològics que aporten aigua i que també depenen de l'aigua. Quan aquestes condicions no es compleixen, o quan l'accés es veu pertorbat, les persones afronten greus riscos de seguretat que es transmeten a través de la mala salut i l'alteració dels mitjans de vida.

Al món de principi del segle XXI, les preocupacions sobre la seguretat nacional dominen l'agenda internacional. El conflicte violent, les preocupacions per les amenaces terroristes, la proliferació de les armes nuclears i el creixement del comerç il·legal d'armes i drogues plantegen greus problemes. En aquestes circumstàncies és fàcil perdre de vista alguns dels imperatius bàsics de la seguretat humana, entre els quals els relacionats amb l'aigua. Els 1,8 milions de defuncions infantils anuals relacionades amb l'aigua bruta i un sanejament deficient fan semblar poca cosa les víctimes relacionades amb els conflictes violents. Cap acte terrorista no genera una devastació econòmica tan gran com la crisi de l'aigua i el sanejament; tanmateix, amb prou feines es poden fer un lloc en l'agenda internacional.

No tan sols la comparació amb els imperatius de la seguretat nacional és sorprenent. Avui, l'acció internacional destinada a posar remei a la crisi de la sida ja forma part de l'agenda dels països del G-8. El món, amenaçat per una possible crisi de salut pública en la forma de la grip aviària, es mobilitza ràpidament per elaborar un pla d'acció. Però la realitat de la crisi de l'aigua i el sanejament només provoca una resposta mínima i fragmentària. Per què? Una explicació plausible és que, a diferència de la sida i la grip aviària, la crisi de l'aigua i el sanejament planteja una amenaça més directa i immediata contra la població pobre dels països pobres, un col·lectiu que no té capacitat per fer-se sentir a l'hora de donar forma a les percepcions nacionals i internacionals de la seguretat humana.

A part de les repercussions destructives tan visibles sobre la població, la inseguretat hídrica viola alguns dels principis més bàsics de la justícia social, entre els quals:

- *Igualtat de drets ciutadans.* Tota persona té dret a un conjunt equitatiu de drets civils, polítics i socials, incloent-hi els mitjans per exercir aquests drets. La inseguretat hídrica posa en perill aquests drets. Una dona que es passa hores anant a buscar aigua, o que pateix constants malalties relacionades amb l'aigua, té menys capacitat per participar en la vida de la societat, encara que pugui participar en l'elecció del govern.
- *El mínim social.* Tots els ciutadans han de tenir accés a recursos suficients per satisfer les seves necessitats bàsiques i viure una vida digna. L'aigua neta forma part del mínim social, i 20 litres per persona i dia són el requisit de llindar mínim.
- *Igualtat d'oportunitats.* La igualtat d'oportunitats, una condició clau per a la justícia social, es veu reduïda per la inseguretat hídrica. La majoria de persones acceptaria que l'educació és essencial per a la igualtat d'oportunitats. Per exemple, els infants que no poden anar a l'escola quan estan afectats per constants episodis de malalties causades per l'aigua en mal estat no gaudeixen, en cap sentit, del dret a l'educació.
- *Distribució justa.* Totes les societats estableixen límits a l'abast justificable de la desigualtat. La profunda desigualtat en l'accés a l'aigua neta a casa o l'aigua productiva al camp no compleix el criteri de la distribució justa, sobretot quan l'accés està relacionat amb alts nivells de defuncions infantils evitables o amb la pobresa.

Hi ha aigua de sobres al món per a les tasques domèstiques, per a l'agricultura i per a la indústria. El problema és que algunes persones –sobretot els pobres– estan sistemàticament excloses de l'accés per la seva pobresa

Garantir que totes les
persones tenen accés
almenys a 20 litres d'aigua
neta cada dia és un requisit
mínim per respectar el
dret humà a l'aigua

La idea de l'aigua com a dret humà reflecteix aquestes preocupacions subjacents. Com ha dit el secretari general de l'ONU, «l'accés a l'aigua segura és una necessitat humana bàsica i, per tant, un dret humà fonamental». Defensar el dret humà a l'aigua és un fi per si mateix i un mitjà per donar sentit a drets més generals de la Declaració Universal dels Drets Humans i altres instruments jurídicament vinculants, com ara el dret a la vida, a l'educació, a la salut i a un habitatge acceptable. Garantir que totes les persones tenen accés almenys a 20 litres d'aigua neta cada dia per satisfer les necessitats bàsiques és un requisit mínim per respectar el dret a l'aigua, i una fita mínima per als governs.

Els drets humans no són opcions complementàries. Tampoc no són una disposició legal voluntària que es pot adoptar o abandonar segons els capricis de cada govern. Són obligacions vinculants que reflecteixen valors universals i comporten responsabilitats per part dels governs. Amb tot, el dret humà a l'aigua es veu violat amb total impunitat d'una manera sistemàtica i generalitzada, i els drets humans dels pobres són els que estan sotmesos a un abús més gran.

Assolir la fita de l'objectiu de desenvolupament del mil·lenni l'any 2015, una prova d'humanitat

Falten menys de deu anys per al termini del 2015 per assolir els objectius de desenvolupament del mil·lenni, les fites temporals de la comunitat internacional per reduir la pobresa extrema i la fam, retallar les defuncions infantils, escolaritzar els infants i superar les desigualtats de gènere. El progrés en cadascun d'aquests àmbits estarà condicionat per la resposta que els governs donin a la crisi de l'aigua.

Els objectius de desenvolupament del mil·lenni aporten una referència per mesurar el progrés cap al dret humà a l'aigua. És per això que reduir a la meitat la proporció de la població mundial sense accés sostenible a l'aigua potable i un sanejament bàsic –objectiu 7, fita 10– és una fita clau de ple dret. Però assolir aquesta fita és essencial per aconseguir altres objectius. L'aigua neta i el sanejament salvaria la vida d'infinat de nens i nenes, afavoriria el progrés en l'educació i alliberaria la població de les malalties que impedeixen fugir de la pobresa.

La urgència de l'objectiu de desenvolupament del mil·lenni per a l'aigua i el sanejament no es pot exagerar. Tot i que s'assoleixin les fites, l'any 2015 encara hi haurà més de 800 milions

de persones sense aigua i 1.800 milions sense sanejament. Amb tot, malgrat el progrés assolit, el món no arriba al mínim necessari, sobretot als països més pobres. Per canviar aquesta realitat caldrà una acció sostinguda durant la pròxima dècada i trencar amb el model de funcionament actual.

El termini del 2015 és important per raons pràctiques i simbòliques. En un sentit pràctic, ens recorda que el temps s'acaba, i que el venciment del termini per fer les inversions i adoptar les polítiques necessàries per aconseguir resultats s'acosta ràpidament. En un sentit simbòlic, el 2015 té una importància més profunda. L'estat del món aquell any serà una valoració de l'estat de la cooperació internacional actual. Serà un mirall en el qual la generació de líders polítics que van signar el compromís dels objectius de desenvolupament del mil·lenni podran veure si efectivament han complert el que van pactar.

En algun moment de l'any 2015 tindrà lloc un altre acte menys important però no menys simbòlic. L'Administració Nacional de l'Aeronàutica i l'Espai dels EUA posarà en marxa el Projecte Llunes Gelades de Júpiter. Amb la tecnologia que s'està desenvolupant actualment, una nau espacial s'enlairarà per posar-se en l'òrbita de les tres llunes de Júpiter i investigar la composició dels immensos llacs d'aigua salada que hi ha sota les seves superfícies glaçades, i per determinar si les condicions són compatibles amb la vida. Seria molt irònic –i tràgic– que la humanitat es gastés milers de milions de dòlars per explorar la possibilitat de vida en altres planetes i al mateix temps permetés la destrucció de la vida i les capacitats humanes al planeta Terra per manca de tecnologies molt menys exigents: la infraestructura per proporcionar aigua neta i sanejament a tothom. Proporcionar un got d'aigua neta i un vàter pot ser una tasca molt difícil, però no tant com la ciència dels coets.

El mahatma Gandhi va dir una vegada que «la diferència entre allò que fem i allò que som capaços de fer bastaria per solucionar la majoria dels problemes del món». Aquesta observació té una gran repercussió sobre els objectius de desenvolupament del mil·lenni. La combinació inèdita fins ara de recursos i tecnologia deixa intel·lectualment i moralment sense defensa l'argument que les fites del 2015 no estan al nostre abast. No ens podem sentir satisfets amb el progrés que no arriba als objectius fixats, o amb les mitges mesures que deixen enrere grans parts de la humanitat.

Aigua per a la vida: la crisi mundial de l'aigua i el sanejament

L'aigua neta i el sanejament són alguns dels motors més potents per afavorir el desenvolupament humà. Amplien les oportunitats, augmenten la dignitat i ajuden a crear un cercle virtuós que millora la salut i augmenta la riquesa.

La població que viu actualment als països rics no sap ben bé que l'aigua neta va fomentar el progrés social als seus països. Fa poc més de cent anys, Londres, París i Nova York eren focus de malalties infeccioses en què la diarrea, la disenteria i la febre tifoide afectaven la salut pública. Les taxes de mortalitat postinfantil eren tan altes com les actuals de l'Àfrica subsahariana. L'augment de riquesa generat a partir de la industrialització va fer augmentar la renda, però la mortalitat postinfantil i l'esperança de vida amb prou feines van canviar.

Les reformes radicals en el sector de l'aigua i el sanejament van transformar aquesta realitat. L'aigua neta va esdevenir el vehicle per a un salt endavant en progrés humà. Empesos per les coalicions favorables a la reforma social, per la preocupació moral i per l'interès econòmic, els governs van incloure l'aigua i el sanejament en un nou contracte social entre els estats i els ciutadans. En una generació van posar en marxa els recursos econòmics, la tecnologia i les regulacions necessàries per fer arribar a tothom aigua i sanejament.

La nova infraestructura va trencar el vincle entre l'aigua bruta i les malalties infeccioses. Segons una estimació, gairebé la meitat de la reducció de la mortalitat als Estats Units d'Amèrica durant el primer terç del segle XX es deu a la potabilització de l'aigua. A la Gran Bretanya, l'ampliació del sanejament va afavorir l'increment de 15 anys en l'esperança de vida en les quatre dècades posteriors al 1880.

La línia que separa el sanejament de l'aigua

Als països rics, es pot disposar d'aigua neta a casa girant una aixeta. El sanejament privat i higiènic es dona per suposat. De tant en tant sorgeix la preocupació per l'escassetat d'aigua en alguns països, però aquesta preocupació s'ha de veure en perspectiva. Els infants dels països rics no moren per manca d'un got d'aigua neta. Les noies joves no deixen d'anar a l'escola perquè han de fer llargs desplaçaments per anar a buscar aigua als rius i els rierols. I les malalties infeccioses que es transmeten per l'aigua són coses dels llibres

d'història, no pas de les sales dels hospitals i dels dipòsits de cadàvers.

La comparació amb els països pobres és demolidora. Tot i que la privació no es distribueix d'una manera uniforme a totes les regions, les dades de la crisi mundial de l'aigua parlen per si soles. Uns 1.100 milions de persones del món en via de desenvolupament no tenen accés a una quantitat mínima d'aigua neta. Les taxes de cobertura de l'Àfrica subsahariana són les més baixes, però la major part de la població sense aigua neta viu a l'Àsia. La privació en matèria de sanejament encara és més generalitzada. Uns 2.600 milions de persones –la meitat de la població del món en via de desenvolupament– no tenen accés a un sanejament bàsic. La manca sistemàtica de dades oficials comporta que aquestes xifres no reflecteixen l'autèntica magnitud del problema.

«No tenir accés» a l'aigua i el sanejament és l'eufemisme d'una forma de privació que amenaça la vida, destrueix oportunitats i lesiona la dignitat humana. La població que no té accés a l'aigua ha de recórrer a sèquies, rius i llacs contaminats amb excrements humans o animals o utilitzats pels animals. Aquesta població tampoc disposa de l'aigua suficient per satisfer les necessitats humanes més bàsiques.

Tot i que les necessitats varien, el llinar mínim és d'uns 20 litres al dia. La major part dels 1.100 milions de persones que no tenen accés a l'aigua neta utilitzen uns cinc litres al dia, una desena part de la quantitat mitjana diària que s'utilitza als països rics per tirar la cadena del vàter. De mitjana, la població d'Europa utilitza més de 200 litres i la dels Estats Units d'Amèrica, més de 400 litres. Quan un europeu tira la cadena del vàter o quan un americà es dutxa, estan utilitzant més aigua de la que disposen centenars de milions de persones que viuen als barris marginals de les ciutats o a les zones àrides del món en via de desenvolupament. Les aixetes que perden als països rics deixen anar més aigua de la que poden disposar més de mil milions de persones.

Quan no es té accés al sanejament, les persones es veuen forçades a defecar als camps, les sèquies i les galledes. Els «vàters voladors» de Kibera, un barri marginal de Nairobi (Kenya), posen de manifest què significa no disposar de sanejament. Per manca d'accés a vàters, la població defeca en bosses de plàstic que després llenquen als carrers. L'absència de vàters comporta problemes de seguretat i salut pública particularment greus per a les dones i les noies joves. En sanejament, com en l'aigua, la desigualtat de gè-

«No tenir accés» a l'aigua i el sanejament és l'eufemisme d'una forma de privació que amenaça la vida, destrueix oportunitats i lesiona la dignitat humana

L'aigua i el sanejament són dels medicaments preventius més potents que poden aplicar els governs per reduir les malalties infeccioses. La inversió en aquest àmbit representa per a les malalties mortals com la diarrea el que la vacunació representa per al xarampió, una taula de salvació

nera estructura els costos humans del desavantatge.

L'accés a l'aigua i el sanejament corrobora algunes conclusions antigues relatives al desenvolupament humà. De mitjana, les taxes de cobertura en tots dos àmbits augmenten amb la renda: l'augment de la riquesa sol comportar una millora de l'accés a l'aigua i el sanejament. Però al voltant de la mitjana hi ha grans variacions. Alguns països –com ara Bangla Desh i Tailàndia en sanejament, i Sri Lanka i el Vietnam en aigua– se'n surten molt millor del que es podria pensar per la seva renda. Altres –com l'Índia i Mèxic pel que fa al sanejament– se'n surten molt pitjor. D'això se'n pot extreure la conclusió que la renda és important, però que la política pública dona forma a la conversió de la renda en desenvolupament humà.

Els costos del desenvolupament humà són immensos

La privació d'aigua i sanejament produeix efectes multiplicadors. El «llibre de comptabilitat» del desenvolupament humà inclou els costos següents:

- Uns 1,8 milions de defuncions infantils anuals es deuen a la diarrea: 4.900 morts cada dia d'una població de menys de cinc anys, una xifra equivalent a la de Nova York i Londres juntes. L'aigua en mal estat i el sanejament deficient representen, junts, la segona causa de mort dels infants. Les morts per diarrea l'any 2004 gairebé van multiplicar per sis la mitjana de defuncions anuals en conflictes armats de la dècada de 1990.
- La pèrdua de 443 milions de dies escolars anuals per malalties relacionades amb l'aigua.
- Gairebé la meitat de la població dels països en via de desenvolupament pateix en un moment o altre un problema de salut causat pels déficits d'aigua i sanejament.
- Milions de dones dediquen diverses hores al dia a anar a buscar aigua.
- Els cicles de vida de desavantatge afecten milions de persones, amb malalties i pèrdua d'oportunitats educatives durant la infància, fet que desemboca en la pobresa quan es fan grans.

A aquests costos humans s'hi ha d'afegir l'enorme malbaratament econòmic relacionat amb el dèficit d'aigua i sanejament. El mesurament d'aquests costos ja és de per si difícil, però la nova recerca empresa per a l'*Informe sobre el desenvolupament humà* d'aquest any posa de

manifest les grans pèrdues sostingudes en alguns dels països més pobres del món. La recerca reflecteix els costos associats amb la despesa sanitària, les pèrdues de productivitat i les baixes laborals.

Les pèrdues són més grans en alguns dels països més pobres. L'Àfrica subsahariana perd un 5% del PIB, és a dir, uns 28.400 milions de dòlars anuals, una xifra que supera els fluxos d'ajuda total i la reducció del deute per a la regió l'any 2003. En un aspecte molt important, aquests costos econòmics agregats poden amagar l'impacte real del dèficit d'aigua i sanejament. La major part de les pèrdues són absorbides per les famílies que estan per sota del llindar de pobresa, fet que endarrereix els esforços de la població pobra per trobar la sortida de la pobresa.

Independentment del criteri que es faci servir per mesurar-lo, les inversions en aigua i sanejament poden generar un gran rendiment. Per cada dòlar gastat en el sector, se'n creen vuit en costos evitats i guanys de productivitat. A part d'aquest guany passiu, l'accés millorat a l'aigua i el sanejament pot generar efectes dinàmics a llarg termini que impulsin l'eficiència econòmica.

Tant si es mesuren en funció del patiment humà, el malbaratament econòmic o la pobresa extrema, el dèficit d'aigua i sanejament imposa un sacrifici esborronador. L'altra cara de la moneda és el potencial per reduir aquest dèficit com a efecte afavoridor del progrés humà. L'aigua i el sanejament són dels medicaments preventius més potents que poden aplicar els governs per reduir les malalties infeccioses. La inversió en aquest àmbit representa per a les malalties mortals com la diarrea el que la vacunació representa per al xarampió, una taula de salvació. La recerca duta a terme per a aquest informe demostra que l'accés a l'aigua segura redueix la mortalitat post-infantil en més d'un 20% al Camerun i Uganda. A Egipte i el Perú, la presència d'un vàter amb dipòsit d'aigua redueix el risc de defunció infantil en més d'un 30%.

Una crisi sobretot dels pobres

La crisi de l'aigua i el sanejament és –sobretot– una crisi dels pobres. Gairebé dues de cada tres persones que no tenen accés a l'aigua neta sobreviu amb menys de dos dòlars al dia, i una de cada tres viu amb menys d'un dòlar al dia. Més de 660 milions de persones sense sanejament viuen amb menys de dos dòlars al dia i més de 385 milions viuen amb menys d'un dòlar al dia.

Aquestes dades tenen importants repercussions per a la política pública. Indiquen clara-

ment la capacitat limitada de les poblacions no servides per finançar-se un accés millorat per mitjà de la despesa privada. Tot i que el sector privat pot exercir una funció en el subministrament, el finançament públic és la clau per superar els dèficits d'aigua i sanejament.

La distribució de l'accés a una aigua i un sanejament adequats a molts països reflecteix la distribució de la riquesa. L'accés a l'aigua corrent als domicilis presenta una mitjana del 85% per al 20% més ric de la població i del 25% per al 20% més pobre. La desigualtat no es redueix a l'accés. El principi pervers que regeix bona part del món en via de desenvolupament és que la població més pobre no tan sols té accés a menys aigua, i a aigua menys neta, sinó que també paga alguns dels preus més cars del món:

- La població que viu als barris marginals de Jakarta, Manila i Nairobi paga entre 5 i 10 vegades més per l'aigua per unitat que la d'àrees de renda alta de les mateixes ciutats, i més que el que paguen els consumidors de Londres o Nova York.
- Les famílies de renda alta utilitzen molta més aigua que les famílies pobres. A Bombai (Índia) i Dar es Salaam (Tanzània), el consum d'aigua per capita és 15 vegades més alt als barris de renda alta connectats a l'empresa de servei que a les àrees dels barris marginals.
- L'establiment de preus no equitatius per l'aigua té conseqüències perverses per a la pobresa familiar. El 20% més pobre de les famílies del Salvador, Jamaica i Nicaragua destina de mitjana més del 10% de la seva renda familiar a l'aigua. Al Regne Unit, un llindar del 3% es considera un indicador de dificultats.

Pronòstic per al compliment de la fita de l'objectiu de desenvolupament del mil·lenni

Els objectius de desenvolupament del mil·lenni no són el primer conjunt de fites ambiciosos que adopten els governs. «Aigua i sanejament per a tothom», en un període d'una dècada, estava dintre del conjunt impressionant de fites adoptat arran de les conferències d'alt nivell de les dècades de 1970 i 1980. Els resultats disten molt dels promesos. Serà diferent aquesta vegada?

Globalment, el món està en camí d'aconseguir la fita de l'aigua, sobretot gràcies al fort progrés de la Xina i l'Índia, però només dues regions estan en camí d'assolir la fita del sanejament (l'est d'Àsia i l'Amèrica Llatina). La realitat

mundial amaga grans diferències regionals i nacionals.

- Amb les tendències actuals, l'Àfrica subsahariana assolirà la fita de l'aigua l'any 2040 i la fita del sanejament el 2076. Pel que fa al sanejament, el sud d'Àsia va quatre anys endarrerida i els estats àrabs, 27 anys.
- Mesurada per cada país, la fita de l'aigua no s'assolirà per 234 milions de persones, i 55 països no estan en camí.
- La fita del sanejament no s'assolirà per 430 milions de persones, i 74 països no estan en camí.
- Per tal que l'Àfrica subsahariana torni a estar en el bon camí, les taxes de connexió de l'aigua han de passar dels 10 milions l'any de la dècada passada als 23 milions l'any durant la pròxima dècada. La taxa del servei de sanejament del sud d'Àsia haurà de passar dels 25 milions de persones l'any als 43 milions l'any.

Els objectius de desenvolupament del mil·lenni s'han de veure com un llindar mínim de servei, no pas com un sostre. Encara que s'asseleixin, hi seguirà havent un gran dèficit mundial. L'aspecte preocupant de la trajectòria mundial actual és que el món va camí d'acabar per sota del mínim definit per la promesa dels objectius de desenvolupament del mil·lenni.

Superar la diferència entre les tendències actuals i les fites

Canviar aquesta realitat no tan sols és el que s'ha de fer, sinó que és el més prudent que es pot fer. És el que s'ha de fer perquè l'aigua i el sanejament són drets humans fonamentals, i cap govern no ha de fer els ulls grossos davant de les violacions actuals dels drets humans o la pèrdua de capital humà associada. I també és el més prudent que es pot fer perquè l'accés a l'aigua i el sanejament prepara les persones per sortir de la pobresa i contribuir a la prosperitat nacional.

Quantificar els guanys potencials per al desenvolupament humà a partir del progrés en el sector de l'aigua i el sanejament és difícil, però les millors estimacions indiquen que els beneficis superen amb escreix els costos. Els costos addicionals que comporta assolir l'objectiu de desenvolupament del mil·lenni si s'opta per la tecnologia sostenible i més barata totalitzen uns 10.000 milions de dòlars l'any. Si se supera la diferència entre les tendències actuals i les necessàries per aconseguir l'objectiu de desenvolupament del mil·lenni de l'aigua i el sanejament:

Gairebé dues de cada tres persones que no tenen accés a l'aigua neta i més de 660 milions de persones sense sanejament viuen amb menys de dos dòlars al dia

En la dècada que tenim davant fa falta una campanya internacional concertada que parteixi d'estratègies nacionals, però que incorpori un pla d'acció mundial

- Es produiran 203.000 defuncions infantils menys l'any 2015 i se salvarà la vida de més d'un milió d'infants durant la pròxima dècada.
- Es guanyaran 272 milions de dies més d'assistència escolar només com a conseqüència de la reducció dels episodis de diarrea.
- Es produiran uns beneficis econòmics totals d'uns 38.000 milions de dòlars anuals. Els beneficis per a l'Àfrica subsahariana –uns 15.000 milions de dòlars– representarien un 60% dels fluxos d'ajuda que la regió va rebre el 2003. Els guanys per al sud d'Àsia representarien gairebé 6.000 milions de dòlars.

Es pot permetre el món pagar els costos d'un progrés més ràpid cap al subministrament d'aigua i sanejament? Però la pregunta més encertada és una altra: el món es pot permetre no fer aquestes inversions?

Els 10.000 milions de dòlars que val l'objectiu de desenvolupament del mil·lenni sembla una suma ingent, però s'ha de contextualitzar. Representa menys de cinc dies de despesa militar mundial i menys de la meitat del que els països rics gasten cada any en aigua mineral. Es tracta d'un preu petit per a una inversió que pot salvar milions de vides joves, desbloquejar un potencial educatiu que ara es malbarata, alliberar les persones de malalties que els treuen la salut i generar un rendiment econòmic que impulsarà la prosperitat.

Els quatre pilars de l'èxit

Si les conferències internacionals d'alt nivell, les declaracions esperançadores i els objectius atrevits poguessin aportar aigua neta i un sanejament bàsic, la crisi mundial ja fa temps que s'hauria resolt. Des de mitjan dècada de 1990 han proliferat les conferències internacionals sobre l'aigua, juntament amb les associacions internacionals d'alt nivell. Mentrestant, hi ha 23 organismes de l'ONU que s'ocupen de l'aigua i el sanejament.

Tantes conferències, tanta activitat... i tan pocs avenços. Si mirem enrere a l'última dècada, és difícil no arribar a la conclusió que l'aigua i el sanejament han patit un excés de paraules i un dèficit d'acció. En la dècada que tenim davant fa falta una campanya internacional concertada que parteixi d'estratègies nacionals, però que incorpori un pla d'acció mundial. No hi ha receptes precuinades per emprendre la reforma, però sí que hi ha quatre pilars fonamentals per a l'èxit.

- *Fer de l'aigua un dret humà, i complir-lo.* Tots els governs han de superar els principis cons-

titucionals vagues i consagrar el dret humà a l'aigua en la seva legislació. Perquè tingui un significat real, el dret humà ha de correspondre al dret a un subministrament d'aigua segur, accessible i assequible. En la pràctica, aquest dret variarà d'un país a un altre i segons les circumstàncies de cada família, però com a mínim comporta almenys 20 litres d'aigua neta al dia per cada ciutadà, i sense que això representi cap cost per a aquella població massa pobre i que no s'ho pot pagar. S'han de fixar referències clares per anar progressant cap a la fita, i els governs nacionals i locals i els proveïdors d'aigua han de ser responsables d'aquest progrés. Tot i que els proveïdors privats tenen una funció en el servei de l'aigua, l'ampliació del dret humà a l'aigua és una obligació dels governs.

- *Elaborar estratègies nacionals de l'aigua i el sanejament.* Tots els governs han de preparar plans nacionals per accelerar el progrés en matèria d'aigua i sanejament, amb fites ambicioses avalades amb finançament i estratègies clares per superar les desigualtats. L'aigua i, en major mesura, el sanejament són els cosins pobres de la planificació per reduir la pobresa. Pateixen una manca crònica de finançament, i la despesa pública sol ser inferior al 0,5% del PIB. Les inversions en aigua i sanejament, capaces de salvar vides, semblen poca cosa quan es compara amb la despesa militar. A Etiòpia, el pressupost militar és deu vegades més alt que el pressupost de l'aigua i el sanejament, i al Pakistan, 47 vegades. Els governs haurien de destinar com a mínim l'1% del PIB a l'aigua i el sanejament. Per afrontar la desigualtat caldrà un compromís per finançar les estratègies financeres –incloses transferències fiscals, subvencions creuades i altres mesures– que aportin aigua assequible i sanejament als pobres. Les estratègies nacionals han d'incloure referències per millorar l'equitat, com ara:
 - *Objectius de desenvolupament del mil·lenni.* Complementar la fita del 2015 de reduir a la meitat la proporció de població sense accés a l'aigua i el sanejament amb polítiques per reduir a la meitat la diferència en les ràtios de cobertura entre rics i pobres.
 - *Documents d'estratègia per a la reducció de la pobresa.* Fer de l'aigua i el sanejament prioritats clau, amb fites i objectius clars vinculats a les provisions financeres a mitjà termini.

- *Proveïdors d'aigua.* Garantir que les empreses de servei, públiques i privades, juntament amb els organismes municipals, inclouen referències clares per a l'equitat, amb sancions en cas d'incompliment.
- *Donar suport als plans nacionals amb ajuda internacional.* Per a molts dels països més pobres, l'assistència al desenvolupament és essencial. El progrés en matèria d'aigua i sanejament requereix grans inversions inicials i llargs períodes de recuperació. Les restriccions sobre els ingressos dels governs limiten la capacitat financera de molts dels països més pobres, mentre que la recuperació de costos està limitada pels alts nivells de pobresa. La majoria de donants reconeixen la importància de l'aigua i el sanejament. No obstant això, l'assistència al desenvolupament ha caigut en termes reals durant l'última dècada, i pocs donants consideren el sector una prioritat: aquest sector representa actualment menys del 5% de l'assistència al desenvolupament. Els fluxos d'ajuda s'han de multiplicar per dos per estar en disposició d'assolir l'objectiu de desenvolupament del mil·lenni, i s'han d'augmentar en uns 3.600-4.000 milions de dòlars anuals. Les estratègies financeres innovadores com les que disposa el Servei Financer Internacional són essencials per aportar el finançament inicial i evitar el dèficit imminent en funció de les fites de l'objectiu de desenvolupament del mil·lenni. Els donants han de col·laborar amb les estratègies nacionals aportant una ajuda previsible i a llarg termini. També hi ha marge per ajudar les iniciatives dels governs locals i les empreses municipals de servei per generar diners als mercats de capital locals.
- *Desenvolupar un pla d'acció mundial.* Els esforços internacionals per accelerar el progrés en aigua i sanejament han estat fragmentaris i poc eficaços, amb un excés de conferències d'alt nivell i una manca crònica d'actuacions pràctiques. A diferència de la força de la resposta internacional contra la sida i a favor de l'educació, l'aigua i el sanejament no figuren d'una manera destacada a l'agenda mundial del desenvolupament. Els països del G-8, tot i haver promès un pla d'acció mundial ara fa dos anys, no han establert l'aigua i el sanejament com una prioritat. El desenvolupament d'un pla d'acció mundial per mobilitzar el finançament de l'ajuda, donar suport als go-

vern dels països en via de desenvolupament a l'hora de fer ús dels mercats de capital locals i millorar la creació de capacitat podria ser un dels eixos de la sensibilització pública i els esforços polítics en matèria d'aigua i sanejament.

Proporcionar aigua per a la vida

«El dret humà a l'aigua», declara el Comitè de Drets Econòmics, Socials i Culturals de les Nacions Unides, «atorga a tothom el dret a disposar d'aigua suficient, a un preu assequible, físicament accessible, segura i de qualitat acceptable per a usos personals i domèstics». Aquestes cinc condicions essencials representen els fonaments de la seguretat hídrica. Però la seva violació està molt estesa.

Per què els pobres tenen menys accés a l'aigua neta i la paguen més cara? A les zones urbanes, la font d'aigua més barata i fiable sol ser l'empresa de servei que manté la xarxa. Les famílies pobres tenen menys probabilitats d'estar connectades a la xarxa, i més d'obtenir l'aigua a partir de fonts no millorades. A Dar es Salaam (Tanzània) o Ouagadougou (Burkina Faso), menys del 30% de les famílies estan connectades.

Quan les famílies no estan connectades, les seves opcions es veuen limitades i es veuen obligades a anar a buscar aigua de fonts no tractades o d'una font pública, o bé compren l'aigua a una sèrie d'intermediaris, des d'operadors de canonades d'impulsió fins a distribuïdors d'aigua i operadors de camions cisterna. El debat sobre la privatització de l'aigua ha tendit a passar per alt el fet que la gran majoria dels pobres ja compren l'aigua als mercats privats, uns mercats que ofereixen aigua d'una qualitat variable a preus alts.

Preus alts per als pobres

La distància des de l'empresa de servei infla els preus. A mesura que l'aigua passa d'un intermediari a l'altre i cadascun d'aquests hi afegeix els costos de transport i comercialització, els preus es disparen. La població pobre que viu en barris marginals sol pagar entre 5 i 10 vegades més per litre d'aigua que la població benestant de la mateixa ciutat.

Les polítiques de preus de les empreses de servei s'afegeixen als problemes. La majoria d'aquestes empreses apliquen actualment sistemes de tarifes de blocs creixents. Aquests sistemes combinen l'equitat amb l'eficiència apujant el preu amb el volum d'aigua utilitzat. En la pràctica, l'efecte aconseguit sol ser confinar les famílies

Els pobres tenen menys accés a l'aigua neta i la paguen més cara

El criteri per avaluar la política no ha de ser el capital públic o privat, sinó el compliment o l'incompliment per als pobres

pobres als grups de tarifes més altes perquè els intermediaris que serveixen a les famílies pobres compren aigua en grans quantitats a la tarifa més alta. A Dakar, les famílies pobres que utilitzen canonades d'impulsió paguen més de tres vegades més el preu que paguen les famílies connectades a la xarxa de l'empresa.

Si els preus de les empreses de servei són molt més barats, per què les famílies pobres no es connecten a la xarxa? Moltes vegades perquè no poden pagar la quota de connexió: fins i tot als països més pobres, aquesta quota pot superar els 100 dòlars. A Manila, el cost de connectar-se a l'empresa de servei representa uns tres mesos de renda per al 20% més pobre de les famílies i sis mesos a les zones urbanes de Kenya. El lloc de residència és una altra barrera. A moltes ciutats, les empreses de servei no donen la connexió a les famílies que no tenen títols de propietat oficials, fet que exclou del servei algunes de les famílies més pobres.

Les famílies rurals afronten problemes diferents. Com que viuen lluny de les xarxes formals, les comunitats rurals solen gestionar els sistemes d'aigua propis, per bé que els organismes del govern participen en la prestació del servei. La majoria d'organismes han aplicat un model de «comandament i control» i sovint han aportat mitjans tècnics inadequats en ubicacions inadequades amb poca consulta prèvia. El resultat ha estat una combinació de manca de finançament i baixa cobertura, fet que carrega sobre les dones rurals els costos d'anar a buscar aigua a fonts llunyanes.

La funció clau dels proveïdors públics

En els últims anys, el debat internacional sobre el dret humà a l'aigua s'ha polaritzat al voltant de les funcions apropiades del sector privat i el sector públic. S'han plantejat qüestions importants, però el diàleg ha aixecat passions i ha ofert poca llum.

Alguns programes de privatització han produït resultats positius, però en general no és per ser gaire optimistes. De l'Argentina a Bolívia, i de les Filipines als Estats Units d'Amèrica, la convicció que el sector privat és la «solució màgica» per fomentar l'equitat i l'eficiència necessàries per accelerar el progrés cap a l'aigua per a tothom s'ha demostrat errònia. Per bé que aquests fracassos passats de les concessions de l'aigua no demostrin que el sector privat no pugui aportar res, sí que assenyalen la necessitat d'una major precaució, regulació i compromís amb l'equitat en les associacions publicoprivades.

Hi ha dos aspectes específics del subministrament d'aigua als països amb baixes taxes de cobertura que ens adverteixen contra una dependència excessiva del sector privat. En primer lloc, el sector de l'aigua presenta moltes de les característiques d'un monopoli natural. Si no hi ha una capacitat reguladora forta per protegir l'interès públic per mitjà de normes que regulin l'establiment de preus i la inversió, es corre el perill d'un abús monopolista. En segon lloc, als països amb alts nivells de pobresa entre les poblacions no servides, el finançament públic és imprescindible per ampliar l'accés, independentment de si el proveïdor és públic o privat.

El debat sobre la privatització ha arribat de vegades a desviar l'atenció de la qüestió urgent de la reforma de les empreses públiques de servei. Els proveïdors públics dominen el servei de l'aigua, ja que representen més del 90% de l'aigua subministrada per mitjà de les xarxes als països en via de desenvolupament. Moltes empreses de servei de capital públic no ajuden els pobres, ja que al mal funcionament hi sumen la manca de responsabilitat en la gestió i la manca de criteris equitatius en el finançament i l'establiment de preus. Amb tot, algunes empreses públiques –Porto Alegre al Brasil n'és un exemple extraordinari– han aconseguit que l'aigua sigui assequible i accessible per a tothom.

Actualment hi ha oportunitats reals per aprendre dels fracassos i aprofitar els èxits. El criteri per avaluar la política no ha de ser el capital públic o privat, sinó el compliment o l'incompliment per als pobres.

Alguns països han registrat un progrés ràpid en subministrament d'aigua. Des de Colòmbia fins al Senegal i Sud-àfrica, s'han desenvolupat estratègies innovadores per ampliar l'accés a les famílies pobres de les zones urbanes. Tot i que mundialment les poblacions rurals continuen per darrere de les poblacions urbanes, països tan diversos com el Marroc i Uganda presenten augments ràpids i sostinguts de la cobertura. Quines són les claus de l'èxit?

El lideratge polític i les fites assolibles marquen la diferència

Tal com insisteix aquest informe, no hi ha solucions fàcils. Les polítiques que produeixen resultats positius per als pobres en un entorn poden fracassar en un altre. No obstant això, de les bones experiències se'n poden extreure conclusions generals. La primera, i potser la més important, és que el lideratge polític té la seva influència. La segona és que per progressar s'han

d'establir fites assolibles a partir de plans nacionals avalats per provisions de finançament i estratègies per superar la desigualtat.

Això no equival a un suport incondicional a les subvencions generals. A Xile, Colòmbia i Sud-àfrica, les subvencions que s'han pensat bé sí que arriben als pobres, i també marquen la diferència. Però en molts casos, les subvencions aparentment concebudes per millorar l'equitat dels preus establerts per les empreses de servei proporcionen grans transferències als rics i pocs beneficis a les famílies pobres que no estan connectades a les empreses. Així mateix, a bona part de l'Àfrica subsahariana les famílies de renda més alta amb connexions a les empreses de servei obtenen guanys a partir de l'aigua venuda a preus molt per sota del nivell necessari per cobrir els costos d'explotació i manteniment.

La regulació i la recuperació sostenible dels costos són aspectes vitals per a l'equitat i l'eficiència

Com que les xarxes de l'aigua són monopolis naturals, la regulació ha de garantir que els proveïdors compleixin les normes d'eficiència i equitat, és a dir, protegir els interessos dels usuaris. A molts països en via de desenvolupament ha estat difícil crear organismes reguladors independents i forts, i això ha donat peu a ingerències polítiques i manca de responsabilitat. Però els esforços per crear una regulació a partir del diàleg entre els proveïdors de les empreses de servei i els ciutadans han produït grans avenços, com a Hyderabad (Índia).

En termes més generals, és important que els governs no limitin les seves atribucions reguladores als proveïdors formals de la xarxa, ja que és interessant que també regulin els mercats no formals que utilitza la població pobre. La regulació no vol dir restringir les activitats dels proveïdors privats que donen servei als pobres, però sí col·laborar amb aquests proveïdors per garantir el compliment de les regles pel que fa a l'establiment de preus equitatius i la qualitat de l'aigua.

La recuperació de costos sostenible i equitativa forma part de qualsevol programa de reforma. En molts casos, hi ha motius sòlids per augmentar els preus de l'aigua a fi d'adaptar-los a la realitat i millorar l'eficiència de la gestió de l'aigua: a molts països, les pèrdues d'aigua són massa elevades i l'obtenció d'ingressos és massa baixa per finançar un sistema viable.

Els criteris de sostenibilitat i equitat varien d'un país a l'altre. A molts països de renda baixa, l'abast de la recuperació de costos està limitada

per la pobresa i unes rendes mitjanes baixes. La despesa pública avalada amb ajuda és essencial. Els països de renda mitjana tenen més marge per a una recuperació de costos equitativa si els governs posen en marxa mecanismes per limitar la càrrega financera sobre les famílies pobres.

Els països de renda mitjana i alguns de renda baixa també tenen la possibilitat de recórrer més als mercats de capital locals. Aquesta és una àrea en què el suport internacional pot marcar la diferència per mitjà de garanties de crèdit i altres mecanismes que redueixen els tipus d'interès i les percepcions de risc del mercat.

Basant-nos en el marc de planificació nacional i mundial exposat en el capítol 1, entre les estratègies bàsiques per superar les desigualtats nacionals de l'accés a l'aigua figuren:

- Fixar fites clares per reduir la desigualtat com a part de l'estratègia nacional de reducció de la pobresa i el sistema d'informació de l'objectiu de desenvolupament del mil·lenni, incloent-hi reduir a la meitat les desigualtats de cobertura entre risc i pobres.
- Establir tarifes bàsiques per proporcionar una quantitat suficient d'aigua gratuïta o a preus assequibles per a les necessitats bàsiques, com a Sud-àfrica.
- Garantir que cap família no hagi de destinar més del 3% de la seva renda a les necessitats d'aigua.
- Destinar subvencions a les connexions i el consum d'aigua de les famílies pobres, com s'ha fet a Colòmbia i Xile.
- Augmentar les inversions en el servei de les canonades d'impulsió com a estratègia de transició cap a una aigua neta i assequible a l'abast dels pobres.
- Promulgar lleis que apoderin la població per exigir responsabilitats als proveïdors.
- Incorporar als contractes publicoprivats d'associació referències clares que fomentin l'equitat en l'ampliació de l'accés assequible per a les famílies pobres.
- Desenvolupar sistemes reguladors que siguin eficaços i políticament independents, amb competències sobre la xarxa de les empreses de servei i sobre els proveïdors no formals.

Superar el vast dèficit de sanejament

«La claveguera és la consciència de la ciutat», va escriure Victor Hugo a *Els miserables*. Descrivia el París del segle XIX, però l'estat del sanejament

Per progressar s'han d'establir fites assolibles a partir de plans nacionals avalats per provisions de finançament i estratègies per superar la desigualtat

El sector del sanejament, fins i tot més que el de l'aigua, presenta una fragmentació institucional combinada amb una planificació nacional deficient i un estatus polític baix

continua sent un potent indicador de l'estat del desenvolupament humà a qualsevol societat.

Gairebé la meitat del món en via de desenvolupament no té accés al sanejament. N'hi ha molts més encara que no tenen accés a un sanejament de bona qualitat. La distribució d'aquest dèficit és molt àmplia. Les taxes de cobertura són terriblement baixes a molts dels països més pobres del món: només una de cada tres persones de l'Àfrica subsahariana i el sud d'Àsia hi tenen accés, a Etiòpia la xifra cau fins a una persona de cada set. Però les taxes de cobertura tampoc mostren tota la magnitud del problema, sobretot als països amb rendes més altes. A Jakarta i Manila, els antics sistemes de clavegueram s'han vist desbordats per la combinació d'una ràpida urbanització i una manca crònica d'inversions, fet que ha portat a la ràpida difusió de les latrines de forat. Actualment aquestes latrines contaminen les aigües subterrànies i desguassen als rius, amb la qual cosa contaminen les fonts d'aigua i posen en perill la salut pública.

L'accés al sanejament ofereix beneficis en molts àmbits. Els estudis de diversos països demostren que el mètode d'eliminació d'excrements és un dels determinants més potents de la supervivència infantil: el pas d'un sanejament no millorat a un de millorat redueix la mortalitat postinfantil total en una tercera part. El sanejament millorat també comporta avantatges per a la salut pública, els mitjans de vida i la dignitat, avantatges que no es redueixen a les famílies, sinó que arriben a societats senceres. Pot semblar inversemblant que els vàters afavoreixin el progrés humà, però les proves són irrefutables.

Per què és tan gran el dèficit

Si el sanejament és tan essencial per al progrés social i econòmic, per què és tan gran el dèficit?, i per què el món no està en camí d'assolir la fita de l'objectiu de desenvolupament del mil·lenni? Hi contribueixen molts factors.

El primer és el lideratge polític o, més aviat, la seva absència. Les polítiques públiques en matèria de sanejament són tan rellevants per a l'estat d'una nació com ho és la gestió econòmica, la defensa o el comerç, però al sanejament se li atorga una segona o tercera categoria en l'ordre de prioritats. El sector del sanejament, fins i tot més que el de l'aigua, presenta una fragmentació institucional combinada amb una planificació nacional deficient i un estatus polític baix.

La pobresa és una altra barrera al progrés: les famílies més pobres sovint no disposen de capa-

citada financera per comprar instal·lacions o serveis de sanejament. Però altres factors també limiten el progrés, com ara la demanda domèstica i la desigualtat de gènere. Les dones tendeixen a donar més importància al sanejament que els homes, però les prioritats femenines no tenen tant de pes en el pressupost familiar.

L'ajuda que poden prestar les associacions entre les comunitats i els governs

Hi ha qui considera la magnitud del dèficit de sanejament i el lent progrés a l'hora de superar aquest dèficit com una prova que la fita de l'objectiu de desenvolupament del mil·lenni no es pot assolir. La preocupació està justificada, però la conclusió és errònia. Hi ha molts exemples de progrés ràpid en sanejament, alguns originats des de baix per les comunitats locals i altres encapçalats pels governs:

- A l'Índia i el Pakistan, les associacions de residents de barris marginals s'han coordinat per portar el sanejament fins a milions de persones, gràcies al poder col·lectiu per generar recursos. El Projecte Pilot Orangi, al Pakistan, i la Federació Nacional de Residents de Barris Marginals, a l'Índia, entre moltes altres organitzacions comunitàries, han mostrat què es pot aconseguir a partir de l'actuació pràctica.
- La Campanya Sanejament Total a Bangla Desh ha passat de ser un projecte comunitari a un programa nacional que està aconseguint ràpids augments en l'accés al sanejament. Cambodja, la Xina, l'Índia i Zàmbia també l'han adoptat.
- Els programes de govern a Colòmbia, Lesotho, el Marroc i Tailàndia han ampliat l'accés al sanejament en tots els grups de riquesa. Bengala Occidental, a l'Índia, també ha aconseguit un progrés extraordinari.
- Al Brasil, l'enfocament del clavegueram a partir de la propietat horitzontal ha reduït els costos i ha portat el sanejament a milions de persones, i ara s'està adoptant a altres indrets.

Cadascuna d'aquestes experiències positives té orígens diferents. S'han elaborat polítiques públiques molt diferents per donar resposta als problemes locals, però en cada cas s'ha donat èmfasi al desenvolupament de la demanda de sanejament en lloc d'aplicar models de servei verticals a partir de l'oferta. La iniciativa i la participació comunitàries han estat decisives, però també ho ha estat la interacció entre els organismes del govern i les comunitats locals.

Les solucions locals als problemes locals poden ser un punt de partida per al canvi, però pertoca als governs de crear les condicions per resoldre els problemes nacionals a partir de la mobilització del finançament i la creació de condicions perquè els mercats ofereixin tecnologies adequades a un preu assequible. Les iniciatives encapçalades per la comunitat són importants, fins i tot decisives. No obstant això, no substitueixen l'acció del govern. A més, el finançament privat per part de les famílies pobres tampoc substitueix el finançament públic i la prestació del servei.

Superar l'estigma dels residus humans

Una de les conclusions més importants que es poden extreure de les experiències positives del sanejament és que el progrés ràpid és possible. Amb el suport dels donants d'ajuda, fins i tot els països més pobres poden arribar a generar els recursos necessaris per impulsar el canvi. L'obstacle més gran es podria resumir en una sola paraula: estigma.

Entre el sanejament i la sida s'estableixen certs paral·lelismes incòmodes. Fins fa ben poc, els tabús culturals i socials al voltant de la sida van dificultar l'adopció de respostes nacionals i internacionals, fet que va comportar un elevat cost en vides humanes. Aquest tabú ha anat desapareixent, en part a causa de la magnitud de la destrucció, però també perquè la sida afecta tots els membres de la societat, sense fer distincions de riquesa.

En matèria de sanejament, el tabú es manté intacte. Això ajuda a explicar perquè els líders polítics d'alt nivell no hi presten prou atenció, i amb prou feines figura a les campanyes electorals o els debats públics. Una de les raons per les quals l'estigma ha trigat tant a desaparèixer és que la crisi del sanejament, a diferència de la crisi de la sida, és més discriminadora: és sobretot una crisi dels pobres, no dels rics. Per afrontar la crisi caldrà una major sensibilització sobre la magnitud dels costos generats pel dèficit de sanejament, així com un reconeixement més ampli que el sanejament és un dret bàsic.

Entre els reptes normatius clau del sanejament figuren:

- Desenvolupar institucions polítiques nacionals i locals que reflecteixin la importància del sanejament en el progrés social i econòmic.
- Adoptar iniciatives comunitàries en les intervencions dels governs destinades a adaptar les millors pràctiques a cada realitat.

- Invertir en enfocaments regits per la demanda a través dels quals els proveïdors de servei poden donar resposta a les necessitats de les comunitats, i on les dones s'han de poder fer sentir a l'hora d'establir les prioritats.
- Ampliar el suport financer a les famílies més pobres per garantir que el sanejament sigui una opció assequible.

Gestionar l'escassetat d'aigua, el risc i la vulnerabilitat

A principis del segle XXI, els debats sobre l'aigua reflecteixen cada cop més el diagnòstic malthusià del problema. S'han fet advertències serioses que apunten a l'«aritmètica pessimista» de l'augment de població i la reducció de la disponibilitat d'aigua. El món s'està quedant sense aigua?

De cap manera, però la inseguretat hídrica sí que planteja una amenaça al desenvolupament humà d'una gran part –cada cop més gran– de la humanitat. La competència, l'estrès ambiental i la imprevisibilitat de l'accés a l'aigua com a recurs productiu afavoreixen la inseguretat hídrica d'una gran proporció de la població mundial.

Vist des d'una perspectiva mundial, hi ha aigua més que suficient per cobrir les necessitats de tota la humanitat. Així, doncs, per què és un problema l'escassetat? En part perquè l'aigua, com la riquesa, presenta una distribució desigual entre els països i al seu interior. No fa cap bé als països que pateixen estrès hídric a l'Orient Mitjà que el Brasil i el Canadà tinguin més aigua de la que podrien arribar mai a fer servir. Tampoc ajuda la població que viu a les zones propenses a la sequera del nord-est del Brasil que la mitjana d'aigua disponible al país sigui de les més altes del món. Un altre problema és que l'accés a l'aigua com a recurs productiu requereix accés a la infraestructura, i aquest accés tampoc és uniforme entre els països ni a l'interior dels països.

Mesurat segons els indicadors convencionals, l'estrès hídric està augmentant. Avui dia, uns 700 milions de persones de 43 països viuen per sota del llindar d'estrès hídric de 1.700 metres cúbics per persona, una línia divisòria arbitrària. L'any 2025, aquesta xifra arribarà als 3.000 milions, a mesura que l'estrès hídric es vagi intensificant a l'Àfrica subsahariana, la Xina i l'Índia. En funció de les mitjanes nacionals, la projecció no reflecteix la gravetat del problema actual. Els 538 milions de persones que viuen a la Xina septentrional viuen en una regió que pateix un intens estrès hídric. Arreu del món, uns 1.400 milions

Les iniciatives encapçalades per la comunitat són importants, però no substitueixen l'acció del govern. A més, el finançament privat per part de les famílies pobres tampoc substitueix el finançament públic i la prestació del servei

L'escassetat ha estat provocada pels fracassos normatius. Pel que fa a la gestió de l'aigua, el món s'ha permès una activitat que es podria equiparar a una espiral desenfrenada de despeses imprudents i insostenibles finançades amb crèdits

de persones viuen en conques fluvials on el consum d'aigua supera els nivells sostenibles.

L'estrès hídric es reflecteix en l'estrès ecològic. Sistemes fluvials que ja no arriben al mar, retrocés dels llacs i caiguda de les capes freàtiques, aquests són alguns dels símptomes més evidents de l'ús excessiu que es fa de l'aigua. La disminució dels sistemes fluvials –des del riu Colorado, als EUA, fins al riu Groc, a la Xina– és una conseqüència molt visible de l'excés de consum. Menys visible, però no menys perjudicial per al desenvolupament humà, és el ràpid esgotament de les aigües subterrànies al sud d'Àsia. A indrets de l'Índia els nivells freàtics cauen més d'un metre l'any, fet que posa en perill la producció agrícola futura.

Aquests són símptomes reals d'escassetat, però l'escassetat ha estat induïda pels fracassos polítics. En la gestió de l'aigua, el món s'ha permès una activitat que es podria equiparar a una espiral desenfrenada de despeses imprudents i insostenibles finançades amb crèdits. Per dir-ho clarament, els països han utilitzat molta més aigua de la que tenen, segons el criteri de la taxa de recàrrega. Com a conseqüència, s'ha anat acumulant un gran deute ecològic d'aigua que es transferirà a les generacions futures. Aquest deute genera dubtes importants sobre els sistemes de comptabilitat nacional que no mesuren l'esgotament d'un capital natural escàs i preciós, i genera dubtes importants sobre l'equitat intergeneracional. L'establiment de preus molt baixos (o preu zero en alguns casos) ha sostingut l'ús excessiu: si els mercats oferissin cotxes Porsche a preus regalats, no en quedarien gaires.

Els futurs escenaris de consum d'aigua són motiu d'una gran preocupació. Durant gairebé un segle, el consum d'aigua ha anat augmentant el doble de ràpid que la població. Aquesta tendència no s'aturarà. L'agricultura de regadiu continuarà sent l'usuari més gran d'aigua (actualment representa més del 80% del consum als països en via de desenvolupament). Però les demandes de la indústria i els usuaris urbans creixen ràpidament. Fins al 2050, l'aigua del planeta haurà de mantenir els sistemes agrícoles que alimentaran i crearan els mitjans de vida de 2.700 milions més de persones. Per la seva banda, la indústria, i no pas l'agricultura, representarà la major part de l'augment previst en el consum d'aigua fins al 2025.

Augmentar l'oferta

En el passat, els governs van respondre a l'estrès hídric mirant d'augmentar l'oferta. Els grans

programes de desviació de rius a la Xina i l'Índia posen de manifest l'atractiu que encara desperta aquesta fórmula. Altres opcions per la banda de l'oferta també han anat guanyant importància. La dessalinització de l'aigua de mar està guanyant terreny, per bé que els elevats costos energètics fan que aquesta opció estigui a l'abast sobretot dels països més rics i les ciutats vora el mar. Les importacions d'«aigua virtual» –l'aigua utilitzada en la producció d'aliments– són una altra opció. Però aquí les opcions també són limitades per als països de renda baixa amb grans dèficits d'aliments, i la possible pèrdua d'autonomia també planteja amenaces contra la seguretat alimentària.

Eixugar la demanda

És probable que les polítiques que actuen sobre la demanda siguin les més eficaces. Augmentar la relació «cultiu per gota» per mitjà d'una nova tecnologia que potencii la productivitat podria reduir la pressió sobre els sistemes hidrològics. En un sentit més ampli, les polítiques de preus de l'aigua han de reflectir millor el valor d'escassetat de l'aigua. La ràpida retirada de les subvencions perverses que fomenten un ús excessiu marcaria un pas important en la direcció correcta per a països com ara l'Índia i Mèxic, que, sense voler, han creat incentius per a l'esgotament de les aigües subterrànies per mitjà de les subvencions a l'electricitat de les grans explotacions agrícoles. De fet, els governs han estat subvencionant l'esgotament d'un recurs natural preciós, i n'han transferit els costos al medi ambient, i a les generacions futures.

Gestionar la incertesa

Molts governs del món en via de desenvolupament afronten avui la necessitat de gestionar ajustaments profunds en matèria d'aigua. Tornar a posar l'oferta i la demanda dins dels límits de la sostenibilitat ecològica i la disponibilitat d'aigua –un objectiu bàsic en les noves estratègies per a la gestió integrada dels recursos hídrics– pot crear guanyadors i perdedors. També hi ha escenaris que poden afavorir tothom, però el perill és que els interessos dels pobres es deixin de banda en favor dels grans productors agrícoles i la indústria –dos grups amb un fort poder polític–, que podrien fer valer les seves reivindicacions. L'aigua és poder a moltes societats, i les desigualtats de poder poden provocar profundes desigualtats en l'accés a l'aigua.

La infraestructura de l'aigua és essencial a l'hora de reduir la imprevisibilitat i de mitigar el

risc. Arreu del món, les desigualtats en l'accés a la infraestructura són molt grans. Aquestes desigualtats es reflecteixen en indicadors senzills de la capacitat d'emmagatzematge d'aigua: els Estats Units d'Amèrica emmagatzemen uns 6.000 metres cúbics d'aigua per persona i Etiòpia, 43. No obstant això, els països rics també estan exposats a interrupcions del subministrament d'aigua, com demostra l'impacte de l'huracà Katrina sobre Nova Orleans. Però els riscos es fan notar més sobre els països pobres.

Les sequeres i les inundacions, dues formes extremes de la inseguretat hídrica, tenen conseqüències devastadores per al desenvolupament humà. L'any 2005, més de 20 milions de persones del Corn d'Àfrica es van veure afectades per la sequera. Per la seva banda, les inundacions que van assolir Moçambic van reduir la seva RNB en un 20%. La variabilitat de les precipitacions i els canvis extrems en el flux de l'aigua poden destruir actius, alterar els mitjans de vida i reduir el potencial de creixement d'economies senceres: segons el Banc Mundial, la variabilitat redueix el potencial de creixement d'Etiòpia en una tercera part. Societats senceres es veuen afectades, però els pobres s'enduen la pitjor part dels impactes relacionats amb l'aigua.

Afrontar el canvi climàtic

El canvi està transformant la naturalesa de la inseguretat hídrica mundial. Tot i que l'amenaça que planteja l'augment de les temperatures ja s'ha fet un lloc en l'agenda internacional, no s'ha prestat prou atenció a les implicacions que aquest problema té sobre els productors agrícoles vulnerables dels països en via de desenvolupament. La Convenció Marc sobre el Canvi Climàtic adoptada el 1992 va avisar els governs que «quan hi ha riscos de danys greus i irreversibles, la manca de certitud científica no justifica l'endarreriment de les actuacions». Poques vegades s'ha fet tan poc cas a un consell tan sensat.

L'escalfament global transformarà els models hidrològics que determinen la disponibilitat de l'aigua. Els exercicis de modelització indiquen les conseqüències complexes que aniran creant els microclimes. Però el pes aclaparador de les proves es pot resumir en una fórmula simple: moltes de les àrees que presenten més estrès hídric del món obtindran menys aigua, i els fluxos d'aigua seran menys previsibles i estaran més subjectes a episodis extrems. Entre les conseqüències previstes figuren:

- Reduccions notables de la disponibilitat de l'aigua a l'Àfrica oriental, el Sahel i l'Àfrica

austral a mesura que es vagin reduint les precipitacions i augmentin les temperatures, fet que provocarà grans pèrdues de producció d'aliments bàsics. Les previsions per a les àrees de secà de l'Àfrica oriental indiquen possibles pèrdues de productivitat de fins a un 33% pel que fa al blat i de més del 20% per a la melca i del 18% per al mill.

- L'alteració dels sistemes de producció alimentària, fet que exposarà 75-125 milions més de persones a l'amenaça de la fam.
- La fusió cada cop més ràpida del gel, que comportarà reduccions a mitjà termini de la disponibilitat d'aigua per a un grup nombrós de països de l'est d'Àsia, el sud d'Àsia i l'Amèrica Llatina.
- Alteracions dels models monsonics al sud d'Àsia, amb la possibilitat de més precipitació, però també de menys dies de pluja i més persones afectades per la sequera.
- L'augment del nivell dels mars, fet que donarà lloc a pèrdues d'aigua dolça als sistemes deltaics de països com ara Bangla Desh, Egipte i Tailàndia.

La resposta internacional a l'amenaça contra la inseguretat hídrica plantejada pel canvi climàtic ha estat insuficient. Les iniciatives multilaterals s'han centrat a mitigar el canvi climàtic futur. Aquestes iniciatives són essencials i la negociació de retallades més intenses de les emissions de carboni quan expiri l'actual Protocol de Kyoto l'any 2012 és una prioritat. Limitar l'escalfament global futur a un augment no superior als 2° C sobre els nivells preindustrials hauria de ser una prioritat. Per assolir aquesta fita caldran grans ajustaments en les polítiques energètiques tant dels països industrialitzats com dels països en via de desenvolupament, amb l'ajuda de finançament per a la transferència de tecnologies netes.

Més adaptació, no tan sols atenuació

Encara que s'apliquin reduccions dràstiques en les emissions de carboni, les emissions del passat fan que el món hagi de viure amb un canvi climàtic perillós. El canvi climàtic no és una amenaça futura, sinó una realitat a la qual s'han d'adaptar els països i les poblacions. El repte més urgent a l'hora de desenvolupar estratègies d'adaptació eficaces es troba en l'agricultura de secà, ja que els mitjans de vida de milions de les persones més pobres del món s'aniran fent més precaris a mesura que els models de precipitació siguin més variables i, en alguns casos, la disponibilitat d'aigua es vegi reduïda.

El canvi climàtic està transformant la naturalesa de la inseguretat hídrica mundial

L'ajuda internacional per a l'adaptació ha de ser una pedra angular del marc multilateral per tractar el canvi climàtic

L'ajuda internacional per a l'adaptació ha de ser una pedra angular del marc multilateral per tractar el canvi climàtic. No obstant això, les transferències d'ajuda han estat, per desgràcia, insuficients. El Fons d'Adaptació vinculat al Protocol de Kyoto generarà uns 20 milions de dòlars fins al 2012 segons les previsions actuals, mentre que el Servei Ambiental Mundial –el principal mecanisme multilateral d'adaptació– ha assignat 50 milions de dòlars a donar suport a les activitats d'adaptació entre el 2005 i el 2007.

A part del marc multilateral, un descens en l'assistència al desenvolupament per a l'agricultura ha limitat el finançament disponible per a l'adaptació. L'ajuda ha caigut ràpidament en termes absoluts i relatius durant l'última dècada. Pel que fa als països en via de desenvolupament com a grup, l'ajuda a l'agricultura ha caigut en termes reals, ja que ha passat de 4.900 milions de dòlars l'any a 3.200 milions de dòlars, és a dir, del 12% al 3,5% de l'ajuda total des de principis de la dècada de 1990. Totes les regions s'han vist afectades. L'ajuda a l'agricultura a l'Àfrica subsahariana no arriba als mil milions de dòlars, menys de la meitat que el 1990. És essencial capgirar aquestes tendències per aconseguir una bona adaptació.

El camí que hi ha per endavant

Els països afronten reptes molt diferents en la gestió de l'aigua, però algunes qüestions són comunes, com també alguns requisits per al bon funcionament de les estratègies. Entre les més importants trobem:

- Desenvolupar estratègies per a la gestió integrada dels recursos hídrics que estableixin els nivells nacionals de consum d'aigua dins dels límits de la sostenibilitat ecològica i proporcionin un marc de planificació coherent de tots els recursos hídrics.
- Adoptar l'equitat i els interessos dels pobres com a eixos de la gestió integrada dels recursos hídrics.
- Fer de la gestió de l'aigua una part integral de les estratègies nacionals per a la reducció de la pobresa.
- Reconèixer el valor real de l'aigua per mitjà de polítiques de preus adequades, procediments revisats de comptabilitat nacional i la retirada de les subvencions perverses que fomenten un ús excessiu.
- Augmentar el subministrament d'aigua per als pobres destinant aigües residuals segures a l'ús productiu per mitjà de la separació dels residus industrials i domèstics i la col·labo-

ració amb els agricultors per reduir els riscos sanitaris.

- Augmentar la inversió nacional i l'ajuda internacional per a la inversió en la infraestructura de l'aigua, incloent-hi l'emmagatzematge i el control d'inundacions.
- Tornar a pensar la resposta que es dona a l'escalfament global posant més èmfasi en les estratègies per a l'adaptació en les polítiques nacionals de gestió de l'aigua i els esforços d'ajuda.
- Triplicar l'ajuda a l'agricultura per al 2010, augmentant els fluxos anuals dels 3.000 milions de dòlars als 10.000 milions. Dins d'aquesta àmplia provisió, l'ajuda a l'Àfrica haurà de passar d'uns 900 milions de dòlars a uns 2.100 milions de dòlars l'any, com es preveu per a les activitats agrícoles en virtut del Programa Integral de Desenvolupament Agrícola de l'Àfrica de la Unió Africana i la Nova Associació per al Desenvolupament de l'Àfrica.

Gestionar la competència per l'aigua en l'agricultura

Fa cent anys, William Mulholland, director del Departament de l'Aigua de Los Angeles, va resoldre el problema de l'escassetat d'aigua de la ciutat amb una innovació brutalment efectiva: «robar l'aigua». En transferir per la força l'aigua utilitzada pels agricultors de la vall d'Owens, a més de 320 quilòmetres de distància, va fer possible que Los Angeles fos una de les ciutats amb un creixement més ràpid dels Estats Units d'Amèrica.

Els temps han canviat. Avui dia, els californians resolen les disputes de l'aigua als tribunals. Però a bona part del món en via de desenvolupament, la competència per l'aigua s'està intensificant a un ritme alarmant, fet que dona peu a conflictes intensos i, de vegades, violents. El perill és que el model Mulholland torni a sorgir amb una forma nova, en què el poder, i no pas la preocupació per la pobresa i el desenvolupament humà, dictin els resultats.

Els models de competència varien d'un país a l'altre, però es poden distingir dues grans tendències. En primer lloc, a mesura que els centres urbans i la indústria augmenten la seva demanda d'aigua, l'agricultura hi surt perdent, i continuarà perdent-hi. En segon lloc, dins de l'agricultura, la competència per l'aigua s'està intensificant. En tots dos fronts, es corre el perill que l'agricultura en general i les famílies pobres rurals en particular patiran aquest ajustament.

Un resultat com aquest podria tenir greus repercussions per a les iniciatives mundials de reducció de la pobresa. Malgrat la ràpida urbanització, la major part dels pobres víctimes de la pobresa extrema del món encara viuen en zones rurals, i els petits agricultors i els treballadors del camp representen la major part de la desnutrició global. L'agricultura de regadiu, en tant que és l'usuari més gran d'aigua a la majoria de països, es veurà sota una pressió cada cop més gran. Donada la funció d'aquests sistemes a l'hora d'augmentar la productivitat agrícola, alimentar una població creixent i reduir la pobresa, això presenta un repte important per al desenvolupament humà.

Intercedir a partir de les estructures econòmiques i polítiques

Amb l'augment de les demandes sobre els recursos hídrics, és inevitable una certa redistribució entre usuaris i sectors. En qualsevol procés de competència per uns recursos escassos, les reivindicacions dels competidors es gestionen a partir d'estructures econòmiques i polítiques i de sistemes de drets. A mesura que la competència per l'aigua es vagi intensificant, l'accés futur reflectirà cada cop més la força de les reivindicacions dels diferents interlocutors. Els resultats per a la població més pobre i la més vulnerable de la societat estaran determinats per la manera en què les institucions gestionin les reivindicacions dels competidors, i per si els governs tenen en compte les preocupacions per l'equitat en les polítiques nacionals.

Equilibrar l'eficiència i l'equitat

Ja s'estan duent a terme processos d'ajustament. Ciutats i indústries estan ampliant el seu abast hidrològic fins a les zones rurals, fet que dona peu a disputes i de vegades a protestes violentes. Cada cop són més evidents conflictes semblants entre diferents parts del mateix país i diferents usuaris.

El desenvolupament del comerç de drets d'aigua per mitjà dels mercats privats és vist per alguns com la solució per equilibrar l'eficiència i l'equitat en els ajustaments per a la redistribució de l'aigua. En permetre als productors agrícoles de vendre aigua, segons aquesta argumentació, els governs poden crear les condicions per dirigir un recurs escàs fins a sortides més productives alhora que compensen els agricultors.

Els mercats privats de l'aigua ofereixen una solució qüestionable a un problema del sistema. Fins i tot als EUA, on estan regits per normes i institucions molt desenvolupades, sovint ha estat difícil protegir els interessos dels pobres. A Xile,

la introducció dels mercats privats de l'aigua a la dècada de 1970 va millorar l'eficiència, però va comportar alts nivells de manca d'equitat i desviacions de mercat causades per les concentracions de poder i una informació imperfecta. Els països en via de desenvolupament amb una capacitat institucional més feble tenen diferents limitacions per entrar al mercat.

Gestionar les assignacions i les llicències

A part dels mercats de l'aigua, molts governs miren de gestionar les pressions de l'ajustament per mitjà d'assignacions quantitatives i llicències. Aquest enfocament és més esperançador. Fins i tot aquí, però, els desequilibris de poder formal i no formal solen perjudicar la posició dels pobres. A Java Oest (Indonèsia), les fàbriques tèxtils han usurpat els drets de l'aigua als petits agricultors. A les Filipines, els agricultors dels programes de regadiu han sortit perdent davant els usuaris municipals. La manca o la no-aplicació de regulacions és una altra amenaça forta. A l'Índia, l'extracció no regulada d'aigües subterrànies al riu Bhavani ha comportat menys aigua i més pobresa als sistemes de regadiu.

Els drets de l'aigua són essencials per a la seguretat humana a les zones agrícoles. La pèrdua sobtada o el desgast dels drets a l'aigua pot perjudicar els mitjans de vida, augmentar la vulnerabilitat i intensificar la pobresa a gran escala. Els drets de l'aigua són molt més importants per als pobres que per als rics per una raó evident: els pobres no disposen dels recursos financers i la veu política per protegir els seus interessos fora d'un sistema regulat. Els drets de l'aigua no serveixen de gaire si, en la pràctica, afavoreixen la població poderosa.

Instaurar un equilibri entre els drets formals i els consuetudinaris

L'Àfrica subsahariana afronta diferents reptes. Els governs intenten, amb el suport de donants, ampliar la frontera del regadiu i establir sistemes formals de drets com un complement –o una substitució– dels drets consuetudinaris. Què comportarà això per al desenvolupament humà?

Els resultats dependran de les polítiques públiques. L'ampliació de la capacitat de regadiu és important perquè té el potencial d'augmentar la productivitat i reduir el risc. La regió depèn d'una manera aclaparadora de l'agricultura de secà. Però la infraestructura de regadiu és un recurs escàs i disputat. Com demostra la realitat de la regió del Sahel, a l'Àfrica occidental, els petits agricultors sovint surten perdent de la competèn-

Els resultats per a la població més pobre i la més vulnerable de la societat estaran determinats per la manera en què les institucions gestionin les reivindicacions dels competidors, i per si els governs tenen en compte les preocupacions per l'equitat en les polítiques nacionals

Una conclusió que es pot extreure de les reformes de l'aigua és que s'ha de donar molta més importància a l'equitat

cia pel regadiu amb els productors comercials més grans.

La gestió dels drets consuetudinaris planteja altres problemes. A diferència d'algunes percepcions, els drets consuetudinaris a l'aigua incorporen disposicions detallades de la gestió i l'ús a fi de mantenir la sostenibilitat ecològica. Però moltes vegades desafavoreixen les famílies més pobres i les dones. La introducció de lleis i regles oficials no canvia aquesta situació automàticament. A la vall del riu Senegal, els titulars de drets consuetudinaris s'han ajudat del seu poder per mantenir l'exclusió social de l'aigua. Per la seva banda, a Tanzània, la introducció dels drets formals de l'aigua ha beneficiat els agricultors comercials del riu Pangani en detriment dels petits agricultors que hi ha als trams més baixos del riu.

Prestar més atenció a l'equitat

Una conclusió que es pot extreure de les reformes de l'aigua és que s'ha de donar molta més importància a l'equitat. A diferència de la reforma agrària, per exemple, les preocupacions sobre la distribució no han destacat gaire en l'agenda de la gestió integrada dels recursos hídrics. Hi ha algunes excepcions –com a Sud-àfrica–, però fins i tot en aquest àmbit ha resultat difícil d'aconseguir resultats redistributius.

Els sistemes de regadiu són un dels eixos de l'ajustament. La infraestructura del regadiu té una repercussió important sobre la pobresa. Els estudis de diversos països indiquen que la prevalença de la pobresa sol ser un 20–40% inferior dins de les xarxes de regadiu que fora d'aquestes, però amb variacions molt més grans. Sembla ser que el regadiu és un motor molt més potent per reduir la pobresa en alguns països que en altres. La desigualtat de la terra és un factor principal. Els països que presenten una major desigualtat (l'Índia, el Pakistan i les Filipines) presenten pitjors resultats pel que fa a l'eficiència i l'equitat que els països on hi ha més igualtat (la Xina i Vietnam).

Aquesta conclusió indica que no hi ha un equilibri inherent entre l'augment de la productivitat i la reducció de la pobresa en el regadiu. Hi ha un marge considerable per gestionar les pressions d'ajustament en l'agricultura per mitjà de mesures que millorin l'eficiència i l'equitat en un cercle virtuós que reforci tots dos aspectes. Compartir costos d'una manera equitativa, fer inversions que afavoreixin els pobres i fer participar els productors en la gestió són característiques clau perquè la reforma arribi a bon port.

Tractar unes desigualtats de gènere profundament arrelades

L'apoderament real en els sistemes de regadiu requereix mesures per tractar unes desigualtats de gènere profundament arrelades. Les dones pateixen inconvenients dobles en els sistemes de regadiu. Com que a molts països no tenen drets formals a la terra, es veuen excloses de la gestió del sistema de regadiu. Al mateix temps, les desigualtats no formals –com ara la divisió familiar del treball i les normes sobre les dones quan han de parlar en públic, entre altres factors– dificulten que les dones es puguin fer sentir en el procés decisiu.

Posar fi a aquestes estructures ha resultat ser una tasca difícil fins i tot en els programes més ambiciosos per transferir l'autoritat de gestió dels organismes dels governs als usuaris. A Andhra Pradesh (Índia), els agricultors pobres tenen més veu en la gestió, però a les dones pobres encara no se les pot sentir. El canvi, però, és possible. A Uganda, la legislació que exigeix la representació femenina en les associacions d'usuaris de l'aigua està aconseguint resultats positius.

Arribar als pobres

Si mirem al futur, un dels reptes més grans és garantir que les estratègies per millorar la productivitat de l'aigua s'amplien als pobres. La tecnologia no és neutral en els seus efectes distributius, i el perill és que els esforços per obtenir més cultiu per gota a partir dels recursos hídrics no arribin a les famílies pobres.

Això no ha de passar perquè sí. La recuperació dels programes de captació d'aigües a petita escala a l'Índia en resposta a la crisi de l'aigua subterrània ha demostrat el potencial per generar grans rendiments de la inversió i al mateix temps reduir el risc i la vulnerabilitat. Així mateix, les tecnologies de microregadiu no s'han d'orientar únicament als grans productors intensius en capital. S'han adoptat àmpliament nous dissenys innovadors i tecnologies de baix cost per al reg per degoteig. En aquest sentit, els rendiments socials i econòmics també són grans. Segons una estimació, l'ampliació de les tecnologies de regadiu de baix cost fins a 100 milions de petits agricultors podria generar beneficis nets per un valor superior als 100.000 milions de dòlars, amb forts efectes multiplicadors pel que fa a la generació de renda i ocupació.

La manera en què els països en via de desenvolupament afronten el repte d'equilibrar els objectius d'equitat i eficiència en la gestió de l'aigua tindrà una repercussió important sobre el desen-

volupament humà. Adoptar els interessos dels pobres com un dels eixos de la gestió integrada dels recursos hídrics és un principi rector. Però aquest principi ha d'estar avalat per polítiques pràctiques que afavoreixin els pobres.

Entre les més importants:

- Reforçar els drets de l'aigua i la terra de les famílies pobres.
- Respectar els drets consuetudinaris i integrar-los als sistemes legals formals.
- Augmentar la capacitat de la població pobre per reivindicar i defensar els drets de l'aigua per mitjà de l'apoderament legal i d'institucions responsables.
- Augmentar les inversions nacionals en regadiu i capgirar les retallades d'ajudes per al sector del regadiu, i multiplicar per dos l'assistència al desenvolupament, fins als 4.000 milions de dòlars anuals durant els pròxims 20 anys.
- Augmentar l'equitat dins dels sistemes de regadiu per donar suport als objectius d'eficiència i reducció de la pobresa per mitjà de mecanismes sostenibles i equitatius per compartir costos.
- Descentralitzar la gestió i el finançament dels sistemes de regadiu per donar autonomia als usuaris.
- Integrar el desenvolupament del regadiu en programes de desenvolupament rural més amplis per aconseguir que l'agricultura sigui més rendible per als petits agricultors.
- Adoptar els drets de gènere a l'aigua com un dels eixos de les polítiques nacionals de desenvolupament perquè les dones es puguin fer sentir a l'hora de prendre decisions sobre la gestió de l'aigua.
- Desenvolupar polítiques integrades d'aigües subterrànies i captació d'aigües que vagin des de la infraestructura de petita escala a la de gran escala.
- Promoure el desenvolupament, la distribució i l'adopció de tecnologies que afavoreixin els pobres.

Gestionar l'aigua transfronterera per al desenvolupament humà

L'aigua és una font d'interdependència humana. Dins de qualsevol país, l'aigua és un recurs compartit que serveix a múltiples elements, des del medi ambient a l'agricultura, la indústria i les famílies. Però l'aigua també és, al final, un recurs efímer. L'aigua creua fronteres nacionals i relaciona els usuaris a banda i banda de les fronteres en un sistema d'interdependència hidrològica.

A mesura que la competència per l'aigua s'intensifica dins dels països, les pressions resultants es faran sentir a l'altra banda de les fronteres nacionals. Alguns analistes temen que la competència transfronterera esdevingui un focus de conflictes i futures guerres per l'aigua. Aquest temor és exagerat: la cooperació continua sent una realitat més comuna que el conflicte. No obstant això, no es pot desdenyar la possibilitat de conflicte i tensions transfrontereres. Tot i que la majoria de països disposen de mecanismes oficials per distribuir l'aigua i resoldre els conflictes, els mecanismes institucionals transfronterers són molt més dèbils. La interacció de l'estrès hídric i unes institucions dèbils sí que comporta riscos reals de conflicte.

Interdependència hidrològica

La interdependència hidrològica no és un concepte abstracte. Dos de cada cinc persones del món viuen en conques hidrogràfiques internacionals compartides per més d'un país. Els rius internacionals són fils que uneixen els països: nou països comparteixen l'Amazones i onze, el Nil, per exemple. Els rius també vinculen els mitjans de vida de les persones. El riu Mekong, un dels sistemes fluvials més gran del món, genera electricitat als trams més alts, a la Xina, i sosté la producció d'arròs i els sistemes pesquers que mantenen els mitjans de vida de més de 60 milions de persones als trams més baixos de la conca.

La interdependència hidrològica comporta una interdependència més profunda. Com a recurs productiu, l'aigua és un element únic perquè mai no es pot gestionar exclusivament per a un sol ús: l'aigua flueix entre sectors i entre usuaris. Això val tant per a l'interior dels països com entre diferents països. La manera d'utilitzar un riu per part d'un país situat a la capçalera afecta inevitablement la quantitat i la qualitat de l'aigua disponible per als usuaris dels trams baixos. Aquesta interdependència també val pels aqüífers i els llacs.

Per què és una qüestió de desenvolupament humà l'administració de l'aigua transfronterera? Perquè si no s'aconsegueixen resultats positius en aquest àmbit es poden generar situacions de manca d'equitat, insostenibilitat ambiental i pèrdues socials i econòmiques més àmplies.

En aquest sentit no manquen exemples. El mar d'Aral, del qual es diu que és el pitjor desastre ecològic mundial causat per la mà de l'home, és un cas extrem. Menys visible és el dany que el consum excessiu causa als llacs i els sistemes fluvials compartits: la reducció del llac Txad, a l'Àfrica subsahariana, n'és un exemple.

El temor que la competència transfronterera esdevingui un focus de conflictes i futures guerres per l'aigua és exagerat: la cooperació continua sent una realitat més comuna que el conflicte

La governança de l'aigua transfronterera és una qüestió de desenvolupament: la cooperació pot reduir la possibilitat de conflictes i desbloquejar beneficis millorant la qualitat de l'aigua compartida, generant prosperitat i mitjans de vida més segurs

Una gestió de l'aigua no equitativa pot accentuar les desigualtats i la inseguretat hídrica. Per exemple, la població que viu als territoris palestins ocupats afronta una greu escassetat d'aigua. L'accés limitat a l'aigua de superfície n'és un factor. És més important encara la desigualtat a l'hora de compartir l'aigua dels aqüífers que hi ha a Cisjordània entre Israel i Palestina. La mitjana del consum d'aigua per capita dels colons israelians de Cisjordània multiplica per nou la dels palestins que comparteixen moltes de les mateixes fonts d'aigua.

Beneficis de la cooperació per al desenvolupament humà

La bona cooperació en la gestió de l'aigua compartida pot produir beneficis per al desenvolupament humà en molts àmbits. A part de reduir la possibilitat de conflictes, la cooperació pot desbloquejar beneficis millorant la qualitat de l'aigua compartida, generar prosperitat i mitjans de vida més segurs, i crear espais per a una cooperació més àmplia.

L'experiència posa de manifest tant els beneficis potencials de la cooperació com els costos de la no-cooperació. Els països de la Unió Europea han millorat espectacularment la qualitat de l'aigua dels rius per mitjà de la cooperació, amb la qual cosa han beneficiat la indústria, la salut humana i els usuaris domèstics. A l'Àfrica austral, un programa conjunt d'infraestructures està generant ingressos per a Lesotho i aigua millorada per a Sud-àfrica. El Brasil i el Paraguai han obtingut beneficis a partir de la gestió compartida dels rius gràcies a la producció d'electricitat. Els països de l'Àsia central, en canvi, estan pagant un preu molt alt per la manca de cooperació, fet que comporta grans pèrdues per al regadiu i l'energia hidroelèctrica.

A diferència del que diuen els pessimistes de la guerra de l'aigua, el conflicte per l'aigua ha estat l'excepció i no la regla. Si mirem enrere cap als últims 50 anys, s'han produït 37 casos de violència entre estats per l'aigua, i la majoria dels episodis han comportat escaramusses menors. Paral·lelament, s'han negociat més de 200 tractats d'aigua. Alguns d'aquests tractats –com ara el Tractat de la Conca de l'Indus entre l'Índia i el Pakistan– han mantingut la vigència fins i tot durant conflictes armats.

Malgrat l'absència de conflictes armats, la cooperació sovint ha estat limitada. La cooperació s'ha centrat sobretot en la gestió tècnica del flux d'aigua i les assignacions volumètriques. Algunes iniciatives de conques fluvials –sobretot la Iniciativa de la Conca del Nil– comencen a transformar aquesta realitat. El progrés s'ha vist obstaculitzat, però, pels mandats limitats, la manca de capacitat institucional i un finançament insuficient. Tots aquests són àmbits on la cooperació internacional i les associacions poden marcar la diferència.

* * *

L'aigua flueix per tots els aspectes de la vida humana. Al llarg de la història, la gestió de l'aigua ha exposat la població i els governs a problemàtiques tècniques i polítiques molt importants. El cas de la gestió de l'aigua és al mateix temps un cas d'enginy humà i fragilitat humana. Des dels aqüeductes de l'antiga Roma fins a les grans obres públiques de l'Europa i els Estats Units d'Amèrica del segle XIX, el subministrament d'aigua neta per a la vida ha estat possible gràcies a tecnologies innovadores. Al mateix temps, l'aigua en mal estat i el sanejament deficient s'han endut més vides durant l'últim segle que cap altra causa, i a molts països en via de desenvolupament això no ha variat.

La gestió de l'aigua per viure té fins i tot una història més llarga. Des dels inicis de la civilització a la vall de l'Indus i a Mesopotàmia, la gestió de l'aigua com a recurs productiu s'ha caracteritzat per sistemes enginyosos d'infraestructures que han mirat d'aprofitar el potencial productiu de l'aigua limitant-ne alhora el seu potencial destructiu. La vulnerabilitat humana davant el fracàs d'aquestes empreses, o com a conseqüència dels canvis en el cicle hidrològic, es reflecteix en la desaparició de les civilitzacions, l'enfonsament dels sistemes agrícoles i la destrucció ambiental. Davant l'amenaça del canvi climàtic i l'augment de la pressió sobre els recursos d'aigua dolça del planeta, el repte de la gestió de l'aigua al segle XXI pot ser una de les tasques de proporcions més grans de la història de la humanitat.

Vuit raons perquè el món actuï en matèria d'aigua i sanejament: els vincles amb els objectius de desenvolupament del mil·lenni

Els objectius de desenvolupament del mil·lenni són les fites temporals que s'ha marcat el món per superar la pobresa extrema i ampliar la llibertat humana. Aquests objectius, que representen més que un conjunt de paràmetres quantitius que s'han d'assolir l'any 2015, engloben una àmplia visió de prioritats compartides pel que fa al desenvolupament. Aquesta visió prové de la idea senzilla que la pobresa extrema i les grans desigualtats d'oportunitats no són característiques inevitables de la condició humana, sinó un mal curable la prolongació del qual ens disminueix i amenaça la nostra seguretat i prosperitat col·lectives.

Les fites establertes en funció dels objectius de desenvolupament del mil·lenni toquen una àmplia sèrie de dimensions interrelacionades del desenvolupament, des de la reducció de la pobresa extrema fins a la igualtat de gènere, la salut, l'educació i el medi ambient. Cada dimensió està relacionada a través d'una

complexa xarxa d'interaccions. El progrés sostingut en qualsevol d'aquests àmbits depèn dels avenços en tots els altres. La manca de progrés en qualsevol d'aquests àmbits pot frenar les millores en un front molt ampli. L'aigua i el sanejament demostren d'una manera convincent aquests vincles. Si no s'aconsegueix un progrés ràpid en aquests àmbits, molts països no compliran els objectius de desenvolupament del mil·lenni. A part de relegar milions de les persones més pobres del món a viure una vida de pobresa, mala salut i manca d'oportunitats, aquesta situació perpetuaria profundes desigualtats a l'interior dels països i entre els mateixos països. Tot i que el desenvolupament humà no es redueix als objectius de desenvolupament del mil·lenni, les fites aporten un marc útil de referència per comprendre els vincles entre el progrés en diferents àmbits, i la importància decisiva del progrés en l'aigua i el sanejament.

Objectiu de desenvolupament del mil·lenni

Per què han d'actuar els governs

Com han d'actuar els governs

Objectiu 1. Eradicar la pobresa extrema i la fam

- La manca d'aigua neta i un sanejament adequat és una de les causes principals de pobresa i desnutrició:
 - Una de cada cinc persones del món en via de desenvolupament –1.100 milions en total– no té accés a una font d'aigua millorada.
 - Una de cada dues persones –2.600 milions en total– no té accés a un sanejament adequat.
 - Les malalties i les pèrdues de productivitat vinculades a l'aigua i el sanejament als països en via de desenvolupament arriben al 2% del PIB, i fins al 5% a l'Àfrica subsahariana, més del que la regió rep en ajuda.
 - A molts dels països més pobres només el 25% de les famílies més pobres tenen accés a aigua corrent a casa, en comparació amb el 85% de les més riques.
 - Les famílies més pobres paguen fins a 10 vegades més per l'aigua que les famílies benestants.
- L'aigua és un recurs productiu vital per als petits agricultors, que representen més de la meitat de la població del món que viu amb menys d'un dòlar al dia.
- La pressió cada cop més gran per redistribuir l'aigua de l'agricultura a la indústria amenaça d'augmentar la pobresa del camp.

- Per incorporar l'aigua i el sanejament dins de les estratègies nacionals i internacionals per assolir els objectius de desenvolupament del mil·lenni calen polítiques destinades a:
 - Fer de l'accés a l'aigua un dret humà i legislar a favor de la progressiva implantació d'aquest dret per garantir que tota la població té accés almenys a 20 litres d'aigua neta al dia.
 - Augmentar la inversió pública en l'ampliació de la xarxa d'aigua a les zones urbanes i ampliar el subministrament a les zones rurals.
 - Introduir «tarifes bàsiques», subvencions creuades i inversions en canonades d'impulsió per garantir que no es nega a ningú l'accés a l'aigua a causa de la pobresa, amb un màxim del 3% pel que fa a la proporció de renda familiar destinada a l'aigua.
 - Regular les empreses de servei de l'aigua per millorar-ne el rendiment, l'equitat i garantir-ne la responsabilitat davant dels pobres.
- Introduir polítiques públiques que combinin la sostenibilitat amb l'equitat en el desenvolupament de recursos hídrics per a l'agricultura.
- Donar suport al desenvolupament i l'adopció de tecnologies de regadiu que afavoreixin els pobres.

Objectiu 2. Universalitzar l'educació primària

- Anar a buscar aigua i carregar-la durant llargs recorreguts manté milions de noies fora de l'escola i les relega a un futur d'analfabetisme i manca d'oportunitats.
- Les malalties relacionades amb l'aigua, com la diarrea i les infeccions parasitàries, costen 443 milions de dies escolars l'any –l'equivalent a un any escolar sencer per a tots els infants de set anys a Etiòpia– i redueixen el potencial d'aprenentatge.
- Un servei inadequat d'aigua i sanejament a les escoles de molts països és una amenaça contra la salut dels infants.
- La manca d'aigua i d'un sanejament adequat a les escoles és una de les raons principals de l'abandonament dels estudis per part de les noies.
- La infecció parasitària que es transmet a través de l'aigua i un sanejament deficient fa endarrerir el potencial d'aprenentatge de més de 150 milions d'infants.

- Vincular les fites i les estratègies per universalitzar l'educació primària a les estratègies per garantir que totes les escoles disposin d'un servei d'aigua i sanejament adequat, amb instal·lacions separades per a les noies.
- Incorporar el sanejament i la higiene dins dels plans d'estudis, dotar els infants del coneixement necessari per reduir els riscos sanitaris i permetre que siguin agents del canvi a les seves comunitats.
- Crear programes de salut pública a les escoles i les comunitats que preveniu i tractin les malalties infeccioses relacionades amb l'aigua.

(Continua a la pàgina següent)

Vuit raons perquè el món actuï en matèria d'aigua i sanejament: els vincles amb els objectius de desenvolupament del mil·lenni (continuació)

Objectiu de desenvolupament del mil·lenni

Per què han d'actuar els governs

Com han d'actuar els governs

Objectiu 3. Promoure la igualtat de gènere i l'apoderament de les dones

- La privació en l'aigua i el sanejament perpetua la desigualtat entre els homes i les dones i desapodera les dones.
- Les dones assumeixen la major part de la responsabilitat d'anar a buscar aigua, i moltes vegades hi destinen fins a 4 hores al dia, caminant, esperant a les cues i carretejant l'aigua. Aquesta és una font principal de pobresa de temps.
- El temps que les dones destinen a tenir cura dels infants que s'han posat malalts per culpa de les malalties que es transmeten per l'aigua redueix les oportunitats que tenen de participar en el treball productiu.
- Milions de dones viuen el sanejament inadequat com una pèrdua de dignitat i una font d'inseguretat.
- Les dones assumeixen el gruix de la producció alimentària a molts països, però veuen restringits els seus drets a l'aigua.

- Incorporar la igualtat de gènere en matèria d'aigua i sanejament en les estratègies nacionals de reducció de la pobresa.
- Promulgar lleis que exigeixin la representació de les dones als comitès de l'aigua i altres organismes.
- Donar suport a les campanyes de sanejament que donen a les dones la possibilitat de fer-se sentir i donar forma a les decisions relatives a la inversió pública i la despesa familiar.
- Reformar els drets de la propietat i les regles que regeixen el regadiu i altres associacions d'usuaris de l'aigua per garantir que les dones gaudeixin dels mateixos drets que els homes.

Objectiu 4. Reduir la mortalitat postinfantil

- L'aigua bruta i el sanejament deficient representen la gran majoria dels 1,8 milions d'infants que moren cada any a causa de la diarrea –gairebé 5.000 cada dia–, fet que la converteix en la segona causa de mortalitat postinfantil.
- L'accés a l'aigua neta i el sanejament pot reduir el risc d'un infant de morir fins a un 50%.
- La diarrea causada per l'aigua en mal estat és una de les principals causes de mort, i mata cinc vegades més infants que la sida.
- L'aigua neta i el sanejament són de les mesures preventives més potents contra la mortalitat postinfantil: si s'assolís l'objectiu de desenvolupament del mil·lenni de l'aigua i el sanejament fins i tot en el nivell més bàsic de subministra ment, se salvaria més d'un milió de vides durant la pròxima dècada; el subministrament universal augmentaria el nombre de vides salvades fins als dos milions.
- Les malalties que es transmeten per l'aigua reforcen unes desigualtats profundes i socialment injustes, i fan que els infants hagin d'afrontar un risc de mort entre tres i quatre vegades superior als infants de famílies riques.

- Tractar les defuncions infantils causades per l'aigua i el sanejament com un cas d'urgència nacional, i com una violació dels drets humans fonamentals.
- Utilitzar l'ajuda internacional per reforçar el sistema bàsic d'assistència sanitària en la previsió i el tractament de la diarrea.
- Establir vincles explícits entre les fites per reduir la mortalitat postinfantil i les fites per ampliar l'accés a l'aigua i el sanejament.
- Donar prioritat a les necessitats de les famílies més pobres en la inversió pública i les estratègies de prestació del servei de l'aigua i el sanejament.
- Garantir que els documents de les estratègies per a la reducció de la pobresa reconeixen la relació entre l'aigua i el sanejament i la mortalitat postinfantil.
- Publicar estimacions anuals de les defuncions d'infants causades pels problemes relacionats amb l'aigua i el sanejament.

Objectiu 5. Millorar la salut materna

- El subministrament d'aigua i sanejament redueix la incidència de malalties –com l'anèmia, la manca de vitamines i el tracoma– que perjudiquen la salut materna i afavoreixen la mortalitat materna.

- Tractar el subministrament d'aigua i sanejament com un component clau en les estratègies per a la igualtat de gènere.
- Apoderar les dones perquè puguin prendre decisions en matèria d'aigua i sanejament en l'àmbit familiar, local i nacional.

Objectiu 6. Combatre la sida, la malària i altres malalties

- L'accés insuficient a l'aigua i el sanejament restringeix les oportunitats per a la higiene i exposa la població amb sida a riscos més alts d'infecció.
- Les mares infectades pel VIH necessiten aigua neta per preparar llet maternitzada.
- L'assoliment de la fita per a l'aigua i el sanejament de l'objectiu de desenvolupament del mil·lenni reduiria els costos per al sistema sanitari del tractament de les malalties infeccioses relacionades amb l'aigua en 1.700 milions de dòlars, fet que augmentaria els recursos disponibles per al tractament de la sida.
- Un sanejament i un desguàs deficients afavoreixen la malària, que provoca 1,3 milions de morts l'any, el 90% de les quals són infants de menys de cinc anys.

- Integrar l'aigua i el sanejament en les estratègies nacionals i mundials per fer front a la malària i millorar les condicions de vida dels pacients amb sida.
- Garantir que les famílies que tenen cura de persones amb sida tinguin accés almenys a 50 litres d'aigua gratuïta.
- Invertir en instal·lacions i serveis de desguàs i sanejament que redueixin la presència de mosques i mosquits.

(Continua a la pàgina següent)

Vuit raons perquè el món actuï en matèria d'aigua i sanejament: els vincles amb els objectius de desenvolupament del mil·lenni (continuació)

Objectiu de desenvolupament del mil·lenni	Per què han d'actuar els governs	Com han d'actuar els governs
<p>Objectiu 7. Garantir la sostenibilitat ambiental</p> <p><i>Reduir a la meitat la proporció de persones sense un accés sostenible a l'aigua potable i el sanejament bàsic</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Si no varien les tendències actuals, l'objectiu de reduir a la meitat la proporció de persones sense accés a l'aigua i el sanejament no s'aconseguirà per 234 milions de persones pel que fa a l'aigua i per 430 milions de persones pel que fa al sanejament. • L'Àfrica subsahariana haurà d'incrementar les noves connexions per al sanejament de 7 milions l'any durant la dècada passada a 28 milions l'any el 2015. • El progrés lent en aigua i sanejament frenarà els avenços en altres àmbits. 	<ul style="list-style-type: none"> • Posar en pràctica mesures que tradueixin els compromisos dels objectius de desenvolupament del mil·lenni en actuacions pràctiques. • Aportar un lideratge polític nacional i internacional per superar els déficits dobles en aigua i sanejament. • Complementar la fita de l'objectiu de desenvolupament del mil·lenni de l'aigua i sanejament amb una fita addicional de reduir a la meitat les desigualtats en la cobertura de l'aigua i el sanejament entre el 20% més ric i el 20% més pobre. • Atorgar la potestat als reguladors independents d'exigir responsabilitats als proveïdors pel que fa a la prestació de serveis eficients i assequibles als pobres.
<p>Capgirar la pèrdua de recursos ambientals</p>	<ul style="list-style-type: none"> • L'explotació insostenible dels recursos hídrics representa una amenaça cada cop més gran per al desenvolupament humà, fet que genera un déficit ecològic insostenible que es transferirà a les generacions futures. • El nombre de persones que viuen en països amb estrès hídric passarà dels 700 milions actuals a més de 3.000 milions l'any 2025. • Més de 1.400 milions de persones viuen actualment en conques fluvials on l'ús de l'aigua supera els nivells mínims de recàrrega, fet que comporta la dessecació de rius i l'esgotament de les aigües subterrànies. • La inseguretat hídrica vinculada al canvi climàtic amenaça d'augmentar la desnutrició en 75-125 milions de persones per a l'any 2080, amb una caiguda de la producció d'aliments bàsics a molts països de l'Àfrica subsahariana de més del 25%. • L'esgotament de les aigües subterrànies planteja una greu amenaça per als sistemes agrícoles, la seguretat alimentària i els mitjans de vida a l'Àsia i l'Orient Mitjà. 	<ul style="list-style-type: none"> • Considerar l'aigua com un recurs natural valuós, i no pas com un bé de consum que es pot explotar sense pensar en la sostenibilitat ambiental. • Reformar els comptes nacionals perquè reflecteixin les pèrdues econòmiques reals associades amb l'esgotament dels recursos hidrològics. • Introduir polítiques de gestió integrada dels recursos hidrològics que limitin el consum d'aigua dins dels límits de la sostenibilitat ambiental, incloent-hi com a factor el medi ambient. • Institucionalitzar les polítiques que creen incentius per conservar l'aigua i eliminar les subvencions perverses que fomenten models de consum de l'aigua insostenibles. • Reforçar les disposicions del Protocol de Kyoto per limitar les emissions de carboni en consonància amb els objectius d'estabilització de 450 parts per milió, reafirmar els mecanismes de transferència de tecnologies i reunir tots els països sota un sòlid marc multilateral per a les reduccions de les emissions el 2012. • Desenvolupar estratègies nacionals d'adaptació per fer front a l'impacte del canvi climàtic, i augmentar l'ajuda per a l'adaptació.
<p>Objectiu 8. Desenvolupar una associació mundial per al desenvolupament</p>	<ul style="list-style-type: none"> • No existeix cap associació mundial per a l'aigua i el sanejament, i les successives conferències d'alt nivell han fracassat a l'hora de crear l'impuls necessari per incloure l'aigua i el sanejament dins de l'agenda internacional. • Molts governs nacionals no se'n surten a l'hora de posar en pràctica les polítiques i el finançament necessari per accelerar el progrés. • L'aigua i el sanejament estan poc integrats en els documents d'estratègies per a la reducció de la pobresa. • Molts països amb altes taxes de defuncions postinfantils per causa de la diarrea destinen menys del 0,5% del PIB a l'aigua i el sanejament, una petítíssima part del que destinen als pressupostos militars. • Els països rics no han sabut donar prioritat a l'aigua i el sanejament en les associacions d'ajuda internacional, i la despesa en assistència al desenvolupament per al sector ha caigut en termes reals, i ara representa tan sols el 4% dels fluxos totals d'ajuda. • L'ajuda internacional a l'agricultura ha caigut en una tercera part des de principi de la dècada de 1990, del 12% al 3,5% de l'ajuda total. 	<ul style="list-style-type: none"> • Posar en pràctica un pla d'acció mundial per impulsar l'acció política, incloure l'aigua i el sanejament en l'agenda del G-8, generar recursos i donar suport als processos nacionals de planificació. • Desenvolupar plans nacionals que vinculin la fita de l'objectiu de desenvolupament del mil·lenni de l'aigua i el sanejament a disposicions clares de finançament a mitjà termini i a polítiques pràctiques per superar la desigualtat. • Atorgar poders als governs locals i les comunitats locals per mitjà de la descentralització, el desenvolupament de capacitats i un finançament adequat, i assignar almenys l'1% del PIB a l'aigua i el sanejament a través de la despesa pública. • Augmentar l'ajuda per a l'aigua en 3.600-4.000 milions de dòlars anuals per al 2010, i assignar 2.000 milions de dòlars addicionals a l'Àfrica subsahariana. • Augmentar l'ajuda per a l'agricultura de 3.000 milions de dòlars a 10.000 milions de dòlars anuals per al 2010, i reforçar la importància donada a la seguretat hídrica.

